บทที่ 4

สิทธิและหน้าที่ของผู้ทรงตั๋วเงิน

ในบทที่ 2 ได้กล่าวถึงตัวบุคคลผู้เป็นผู้ทรงตั๋วเงินมาโดยละเอียดแล้ว ฉะนั้น ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของผู้ทรงตั๋วเงินต่อไป เพื่อที่จะได้เข้าใจว่าเมื่อบุคคลใดเป็นผู้ทรงตั๋วเงินแล้ว ผู้นั้นจะมีสิทธิอย่างใดบ้างในตั๋วเงินนั้น เช่น สิทธิในการโอนตั๋วเงินนั้นต่อไป หรือสิทธิในการบังคับการใช้เงินเอาแก่ผู้ที่เป็นลูกหนี้ในตั๋วเงินฉบับนั้น ตลอดจนจะได้กล่าวถึงข้อยกเว้นหรือข้อจำกัดแห่งสิทธิดังกล่าวนั้นด้วย และในทำนองเดียวกันก็จะได้กล่าวถึงหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงตั๋วเงินต้องกระทำด้วย เช่น หน้าที่ต้องยื่นตั๋วแลกเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง หรือหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านเมื่อตั๋วเงินนั้นขาดความเชื่อถือ เป็นต้น และจะได้ศึกษาต่อไปด้วยว่าหากผู้ทรงละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของเขาตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว จะเกิดผลอย่างใดขึ้นบ้าง

ฉะนั้น จึงจะแบ่งออกพิจารณาเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

1. สิทธิของผู้ทรงตั๋วเงิน
2. หน้าที่ของผู้ทรงตั๋วเงิน

ส่วนที่ 1: สิทธิของผู้ทรงตั๋วเงิน

สิทธิของผู้ทรงตั๋วเงินนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 อันว่าด้วยตั๋วเงินนั้นมิได้กำหนดเอาไว้เป็นหมวดหมู่โดยเฉพาะอย่างกฎหมายในลักษณะอื่น แต่แยกบัญญัติเอาไว้กระจัดกระจายกันออกไป จึงยากแก่การที่จะรวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน ฉะนั้นจึงได้แบ่งแยกสิทธิของผู้ทรงตั๋วเงินออกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ เพื่อสะดวกแก่การทำความเข้าใจดังนี้ คือ

1. สิทธิในการโอนตั๋วเงินนั้นต่อไป
2. สิทธิที่จะครอบครองตั๋วเงินและสิทธิที่จะติดตามเอาคืนซึ่งตั๋วเงินนั้นจากผู้ไม่มีสิทธิ
3. สิทธิในการที่จะยื่นตั๋วเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง

4. สิทธิที่จะปฏิเสธการใช้เงินตามตั๋วก่อนตั๋วถึงกำหนด

5. สิทธิในการบังคับการใช้เงินตามตั๋วเงิน

ซึ่งในการพิจารณาสิทธิของผู้ทรงในแต่ละหัวข้อที่กล่าวแล้วนั้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจและศึกษาบทกฎหมายหลายบทหลายมาตราเข้าด้วยกันดังต่อไปนี้ คือ

1. <u>สิทธิในการโอนตั๋วเงินของผู้ทรง</u>

โดยเจตนารมย์ของกฎหมายและโดยสภาพแห่งตราสารแล้ว ตั๋วเงินย่อมเป็นตราสารเปลี่ยนมือไปชนิดหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะมีลักษณะที่สะดวกต่อการจำหน่ายจ่ายโอนกันแล้ว ยังอาจโอนต่อ ๆ กันไปได้ โดยไม่มีการจำกัดจำนวนบุคคลผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับตั๋วเงินอีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อตั๋วเงินมีการสลักหลังโอนกันหลายครั้งหลายหนจนกระทั่งไม่มีเนื้อที่จะสลักหลังต่อไปได้อีกแล้วกฎหมายยังอนุญาตให้มีการทำใบประจำต่อ (ALLONGE) ขึ้นได้ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เพิ่มเนื้อที่สำหรับการสลักหลังกันต่อไป

อย่างไรก็ดีแม้จะเห็นได้แจ้งชัดถึงเจตนารมย์ดังกล่าวของกฎหมายแล้วก็ตาม ก็ไม่มีบัญญัติใดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าให้ผู้ทรงมีสิทธิที่จะโอนตั๋วเงินนั้นต่อไปได้ คงมีบัญญัติไว้แต่เพียงในมาตรา 917 ว่าตั๋วแลกเงินทุกฉบับย่อมโอนกันได้ด้วยการสลักหลัง และส่งมอบ และในมาตรา 918 ที่ว่าตั๋วแลกเงินที่ให้ใช้เงินแก่ผู้ถือย่อมโอนกันได้ด้วยการส่งมอบเท่านั้น ซึ่งโดยผลแห่งบทบัญญัติในมาตราทั้งสองนี้เองที่เป็นการยอมรับกันว่าเป็นการให้สิทธิแก่ผู้ทรงที่จะโอนตั๋วเงินนั้นต่อไปได้แล้ว

ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าสิทธิประการแรกที่สุดของผู้ทรงก็คือ สิทธิในการที่จะจำหน่ายจ่ายโอนตั๋วเงินนั้นต่อไปแก่บุคคลที่สามได้ ทั้งนี้โดยไม่จำกัดว่าเขาจะเป็นผู้ทรงตั๋วเงินโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เพียงแต่ผู้รับโอนจะมีสิทธิดีเพียงใดจะต้องพิจารณามาตรา 905 ประกอบอีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าเป็นตั๋วผู้ถือนั้น ผู้รับโอนโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าจะได้รับตั๋วผู้ถือมาจากคนที่ขโมยตั๋วเขามาก็ตาม (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 480/2514 ประกอบ) แต่ในเรื่องนี้มีข้อยกเว้นในเรื่องเช็คขีดคร่อมที่มีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามมาตรา 999 แต่ถ้าเป็นตั๋วที่ต้องมีการสลักหลังและมีการปลอมการสลักหลังแล้ว ผู้รับโอนก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 905 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะถือว่าผู้รับโอนนั้นจะอาศัยลายมือชื่อปลอมไปแสวงหาสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งมิได้ (มาตรา 1008 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

สิทธิในการโอนตั๋วเงินของผู้ทรงตามกฎหมายไทยนั้น มีถึงขนาดว่าแม้ตั๋วจะขาดความเชื่อถือจนผู้ทรงได้ดำเนินการฟ้องร้องเอาแก่บรรดาลูกหนี้ในตั๋วเงินฉบับนั้นแล้วก็ตาม ผู้ทรงก็ยังอาจโอนตั๋วเงินฉบับนั้นต่อไปยังบุคคลอื่นได้อยู่อีก เพราะถือว่าการฟ้องคดีเช่นนั้นไม่ทำให้สภาพแห่งการเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ของตั๋วเงินสิ้นสุดลงไป

ยิ่งไปกว่านั้นนอกจากจะมีสิทธิโอนตั๋วเงินนั้นต่อไปแล้ว ในขณะเดียวกันผู้ทรงยังมีสิทธิตามมาตรา 915 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่จะจดแจ้งข้อกำหนดอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ลงไปในตั๋วเงินที่โอนกันฉบับนั้นก็ได้ กล่าวคือ

1. อาจกำหนดลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนเองต่อผู้รับโอนตั๋วเงินนั้น

หรือ

2. อาจกำหนดข้อความซึ่งยอมลดละให้แก่ผู้รับโอนในหน้าที่ทั้งหลายอันผู้รับโอนจะต้องมีแก่ตนบางอย่างหรือทั้งหมดก็ได้

ที่ว่ายอมลบล้างหรือจำกัดความรับผิดของตนก็ได้แก่ กรณีที่ผู้โอนจดแจ้งไว้ว่าไล่เบี้ยไม่ได้ หรือ จะรับผิดเพียงครั้งหนึ่งของจำนวนเงินที่ระบุในตั๋ว ส่วนการยอมลดละหน้าที่ให้แก่ผู้รับโอนก็ได้แก่ ตกลงว่าไม่จำต้องมีคำคัดค้าน กล่าวคือ ผู้โอนยอมให้ผู้รับโอนไล่เบี้ยเอาแก่ตนได้ทันทีที่ตั๋วเงินขาดความเชื่อถือโดยไม่จำต้องไปทำคำคัดค้านตามระเบียบเสียก่อน ดังนี้ เป็นต้น

อย่างไรก็ดีสิทธิในการโอนตั๋วเงินของผู้ทรงอาจถูกจำกัดลงได้เหมือนกัน แต่เป็นการจำกัดโดยคู่สัญญาคนหนึ่งคนใดในตั๋วเงินนั้นได้กำหนดไว้ ซึ่งอาจเป็นผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก็ได้แล้วแต่กรณี แต่ไม่ถือว่าเป็นกรณีที่กฎหมายจำกัดสิทธิการโอนตั๋วเงินของผู้ทรงไว้แต่อย่างใด เพราะเป็นเพียงแต่กฎหมายให้สิทธิคู่สัญญาคนอื่นในตั๋วเงินที่จะวางข้อจำกัดการโอนดังกล่าวเอาไว้เท่านั้น

ข้อจำกัดในการโอนตั๋วเงินของผู้ทรงนั้นอาจแยกออกพิจารณาได้ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. จำกัดโดยผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋ว ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า

"เมื่อผู้สั่งจ่ายเขียนลงในด้านหน้าแห่งตั๋วแลกเงินว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ดังนี้ก็ดี หรือเขียนคำอื่นอันได้ความเป็นทำนองเดียวกันเช่นนั้นก็ดี ท่านว่าตั๋วเงินนั้นยอมจะโอนให้กันได้แต่โดยรูปการและด้วยผลอย่างการโอนสามัญ"

ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้สั่งจ่ายจดแจ้งกำหนดห้ามโอนเอาไว้แล้วตั๋วเงินฉบับนั้นก็ไม่อาจโอนกันอย่างตั๋วเงินทั่ว ๆ ไปได้อีกต่อไป คือไม่อาจโอนกันด้วยการสลักหลังและส่งมอบได้อีกแล้ว อย่างไรก็ดีมิได้หมายความว่าตั๋วเงินนั้นจะโอนกันไม่ได้เสียเลยทีเดียว การโอนต่อไปยังคงทำได้อยู่แต่ต้องทำตามแบบพิธีที่กำหนดเอาไว้ในมาตรา 306 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั่นคือการโอนจะต้องทำเป็นหนังสือระหว่างผู้โอนและผู้รับโอน และยังต้องมีการบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้แห่งตั๋วเงินทั้งหลายต่อไปอีกด้วย หากลูกหนี้ในตั๋วเงินมีหลายคน เช่น มีผู้จ่าย ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังคนก่อน ๆ แล้ว ก็ต้องบอกกล่าวให้ครบทุกคน หากลูกหนี้คนใดไม่ได้รับหนังสือบอกกล่าวแล้ว จะยกการโอนเช่นนั้นขึ้นใช้ยันกับเขาไม่ได้ คือลูกหนี้ที่ไม่ได้รับคำบอกกล่าวนั้นอาจปฏิเสธความรับผิดตามตั๋วเงินนั้นต่อผู้รับโอนได้ โดยถือว่าผู้รับโอนมิใช่เจ้าหนี้ที่แท้จริงของเขา

<u>ปัญหา</u>

หากตั๋วเงินที่โอนกันตามแบบแห่งการโอนสิทธิเรียกร้องสามัญตามมาตรา 306 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มีผู้รับอาวัลอยู่ด้วย จะต้องบอกกล่าวการโอนนั้นไปยังผู้รับอาวัลด้วยหรือไม่

ข้อนี้มีความเห็นขัดแย้งกันเป็นสองแนวคือ ฝ่ายแรกเห็นว่าผู้รับอาวัลจะรับผิดเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรับผิดของบุคคลที่ตนประกันอยู่ ฉะนั้น หากได้มีการบอกกล่าวไปยังบุคคลที่ผู้รับอาวัลประกันอยู่ก็เป็นการเพียงพอแล้วโดยไม่ต้องบอกกล่าวไปยังผู้รับอาวัลอีก และพวกนี้เห็นว่าการไม่ส่งคำบอกกล่าว การโอนก็ไม่ถือว่าเป็นกรณีที่ผู้ทรงทำผิดแบบระเบียบ ตามมาตรา 940 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันจะทำให้ผู้รับอาวัลหลุดพ้นจากความรับผิดไปแต่อย่างใด

ฝ่ายหลังมีความเห็นว่า แม้ความรับผิดของผู้รับอาวัลจะขึ้นอยู่กับความรับผิดของบุคคลที่ตนประกันก็ตาม แต่ก็ต้องถือว่าผู้รับอาวัลเป็นลูกหนี้แห่งตั๋วเงินนั้นคนหนึ่งด้วย ฉะนั้นคำบอกกล่าวใด ๆ ที่มีไปยังลูกหนี้รายอื่นแต่มิได้มีแก่ตน ผู้รับอาวัลก็ไม่จำเป็นต้องผูกพันไปด้วย (ผู้รับอาวัลไม่ถือว่าเป็นลูกหนี้ร่วมกับบุคคลที่ตนประกัน การบอกกล่าวเช่นนั้นจึงยังไม่ผูกพันผู้รับอาวัล ตามมาตรา 295 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) จึงจำเป็นต้องมีการบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับอาวัลด้วยเสมอ

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับฝ่ายหลังนี้ เพราะเมื่อไม่มีการบอกกล่าวแก่ผู้รับอาวัลแล้วก็จะยกเอาการโอนนั้นขึ้นใช้ยันกับผู้รับอาวัลไม่ได้ นั่นคือ ผู้รับอาวัลอาจปฏิเสธว่าผู้รับโอนไม่ใช่ผู้ทรงตั๋วเงินนั้นก็ได้ และการที่ผู้รับอาวัลจะปฏิเสธความรับผิดโดยถือเอาข้อบกพร่องแห่งสิทธิของตัวผู้ทรงขึ้นเป็นข้อต่อสู้แล้วย่อมทำได้ [1] ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการทำผิดแบบระเบียบหรือไม่ก็ตาม

อนึ่ง ตั๋วเงินที่แม้จะมีข้อจำกัดห้ามโอนเอาไว้ ทำให้ไม่อาจโอนกันอย่างตั๋วเงินธรรมดาได้ก็ตาม ก็ยังถือว่ายังคงมีสภาพเป็นตั๋วเงินอยู่ดี ซึ่งหากมีการฟ้องร้องกันเป็นคดีก็ชอบที่จะใช้วิธีพิจารณารวบรัดที่บัญญัติไว้สำหรับตั๋วเงินได้ [2]

---

[1] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด ตั๋วเงิน, หน้า 115.

[2] ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 58.

สำหรับกรณีที่มีข้อจำกัดห้ามโอนโดยผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วนี้ใน Bills of Exchange Act, 1882 ของประเทศอังกฤษมิได้บัญญัติให้อำนาจผู้สั่งจ่ายเอาไว้โดยแจ้งชัดอย่างมาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ได้บัญญัติเอาไว้ลอย ๆ ในมาตรา 8 (1) ว่า

"When a bill contains words prohibiting transfer, or indicating an intention that it should not be tranferable, it is valid as between the parties there to, but is not negotiable"

แม้มาตรา 8 (1) นี้จะมิได้กำหนดไว้ว่าผู้ใดจะเป็นผู้บอกกล่าวห้ามโอนเอาไว้ แต่เมื่อดูมาตรา 36 (1) ซึ่งบัญญัติว่า Where a bill is negotiable in its origin it continues to be negotiable until it has been

(A) restrictively indorsed or

(B) discharged by payment or otherwise.

ประกอบแล้วก็ทำให้เข้าใจได้ว่า ความในมาตรา 8 (1) ก็ต้องหมายถึงกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้กำหนดไว้นั่นเอง คือ ถือว่าเป็นกรณีที่ห้ามโอนกันมาแต่เบื้องต้นแล้ว ทั้งนี้เพราะกรณีที่ห้ามโอนโดย Restrictive indorsement นั้น ได้มาแยกบัญญัติเอาไว้ในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันโดยเฉพาะแล้ว

มีข้อเปรียบเทียบระหว่างมาตรา 8 (1) Bill of Exchange Act, 1882 กับมาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งน่าสนใจบางประการ ดังนี้

1. มาตรา 8 (1) ไม่ได้กำหนดว่าการบอกกล่าวห้ามโอนจะต้องทำไว้ทางด้านหน้าหรือไม่ ฉะนั้น จึงอาจทำได้ทั้งด้านหน้าและด้านหลังของตั๋วเงิน

2. มาตรา 8 (1) ไม่ได้เพิ่มเติมเอาไว้ว่าเมื่อโอนกันอย่างตั๋วเงินธรรมดาไม่ได้แล้ว จะโอนกันอย่างสิทธิเรียกร้องสามัญอย่างที่บัญญัติไว้ในมาตรา 917 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้หรือไม่ แต่ศาลอังกฤษในคดี National Bank V. Silke (1891) เคยพิพากษาให้ธนาคารโจทก์ซึ่งจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินตามตั๋วโดยการเครดิตเงินเข้าบัญชีของ

ผู้รับเงินไปแล้วมีสิทธิฟ้องผู้สั่งจ่ายเพื่อเรียกเงินตามตั๋วเงินนั้นได้ โดยศาลถือว่าเป็น Ordinary rights ของธนาคาร (ข้อเท็จจริงในคดีนี้ คือ ผู้สั่งจ่าย สั่งจ่ายเช็คฉบับหนึ่งให้แก่ C โดยระบุว่า "Account of C, National Bank, Dublin" ซึ่งการสั่งจ่ายแบบนี้ตามกฎหมายอังกฤษถือว่าเป็นการที่ผู้สั่งจ่ายได้กำหนดห้ามโอนแล้ว ต่อมา C ได้สลักหลังเช็คฉบับนั้น และนำไปเข้าบัญชีของตนที่ National Bank, Dublin โดยธนาคารดังกล่าวได้เครดิตเงินเข้าบัญชีของ C ทันที โดยไม่ต้องรอผลการเรียกเก็บ ต่อมาเช็คถูกคืนโดยเหตุผลว่าผู้สั่งจ่ายระงับการใช้เงิน ธนาคารจึงฟ้องผู้สั่งจ่าย เพื่อเรียกเงินตามเช็คนั้น

3. มาตรา 8 (1) ไม่ได้ถือเอาข้อความที่ระบุไว้เป็นหลักในการพิจารณาว่าห้ามโอนหรือไม่อย่างมาตรา 917 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ [1] แต่ถือเพียงการกระทำที่ชี้ให้เห็นเจตนาของผู้สั่งจ่ายที่จะห้ามโอนก็เป็นการเพียงพอแล้ว ฉะนั้น เพียงแต่ระบุสั่งจ่ายว่า " I promise to pay C only" เท่านี้ก็ถือว่าเป็นการห้ามโอนแล้ว [2]

4. ผลแห่งการห้ามโอนตามมาตรา 8 (1) เหมือนกับมาตรา 917 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ถ้าระบุมีการห้ามโอนเอาไว้แล้ว ผู้รับสลักหลัง (ซึ่งรับตั๋วเงินมาจากผู้รับเงินอีกต่อหนึ่ง) ไม่มีสิทธิฟ้องผู้สั่งจ่ายเพื่อบังคับการใช้เงินตามตั๋วได้ เพราะตั๋วเงินนั้นไม่อาจโอนมายังเขาได้แต่ต้นแล้ว [3]

ข. จำกัดโดยผู้สลักหลัง ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ว่า

---

1 David A.L Smout, Chalmers on Bills of Exhcange, p. 27.

2 Ibid.

3 Ibid.

"ผู้สลักหลังคนใดระบุข้อความห้ามสลักหลังสืบไปลงไว้แล้ว ผู้สลักหลังคนนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดต่อบุคคลอันเขาสลักหลังตั๋วแลกเงินนั้นไปให้ในภายหลัง"

มาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นี้แตกต่างกับมาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อยู่หลายประการตรงที่ตามมาตรา 917 นั้นเมื่อห้ามโอนแล้วตั๋วเงินก็จะโอนกันต่อไปอย่างแบบการโอนตั๋วเงินธรรมดาไม่ได้เลย และผู้ที่รับโอนไปก็ไม่อาจฟ้องร้องบังคับให้ลูกหนี้แห่งตั๋วเงินนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้สั่งจ่าย ผู้รับรอง หรือ ผู้รับอาวัล ให้ต้องรับผิดต่อตนได้เลย แต่การห้ามสลักหลังต่อไปตาม มาตรา 923 นั้น ผลมีแต่เพียงว่า ผู้สลักหลังที่จดแจ้งข้อความห้ามโอนเอาไว้นั้น ไม่ต้องรับผิดต่อผู้รับสลักหลังคนต่อ ๆ ไปเท่านั้น (แต่ยังคงต้องรับผิดต่อผู้รับสลักหลังคนแรกที่ตนโอนตั๋วเงินไปให้เขาอยู่) และการห้ามสลักหลังต่อตาม มาตรา 923 นั้นไม่ทำให้สภาพการโอนของตั๋วเงินนั้นต้องเสียไปแต่อย่างใด

ตัวอย่าง

ขาวได้ตั๋วเงินมาจากแดงผู้สั่งจ่าย เอามาสลักหลังโอนให้เขียวโดยระบุห้ามสลักหลังต่อเอาไว้ ดังนี้ ถ้าเขียวเอาไปสลักหลังต่อให้แก่เหลือง เหลืองจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ขาวไม่ได้ แต่ยังคงไล่เบี้ยเขียวและแดงได้อยู่ ส่วนขาวนั้นก็มิใช่จะพ้นจากความรับผิดไปทั้งหมดแต่ประการใด ขาวยังคงต้องรับผิดต่อเขียวซึ่งเป็นผู้ที่ตนสลักหลังให้ต่อไปอยู่ตาม มาตรา 914 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนในการโอนนั้นก็ยังคงเป็นไปตามปกติอยู่ คือ เหลืองอาจสลักหลังโอนตั๋วเงินฉบับนั้นต่อไปยังบุคคลหนึ่งบุคคลใดอีกก็ได้ตามมาตรา 917 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทุกประการ

มีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นี้อยู่บางประการ คือ

1. การห้ามสลักหลังต่อนั้น ผู้สลักหลังจะกำหนดเอาไว้ทางด้านหน้าหรือด้านหลังของตั๋วเงินก็ได้เพราะมาตรา 923 ไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะให้เขียนด้านไหนแน่ ซึ่งต่างกับที่บัญญัติในมาตรา 917 ที่ต้องจดแจ้งการห้ามโอนเอาไว้ทางด้านหน้าของตั๋วเงิน เท่านั้น

2. มาตรา 923 ไม่ได้ระบุชัดว่า การสลักหลังที่จะมีสิทธิห้ามสลักหลังต่อนั้นจะต้องเป็นการสลักหลังเฉพาะหรือสลักหลังลอย ฉะนั้น ผู้สลักหลังไม่ว่าจะเป็นการสลักหลังประเภทใดจะจดแจ้งข้อความห้ามสลักหลังต่อไว้ก็ได้ทั้งสิ้น

อนึ่ง แม้ในการสลักหลังลอย ผู้สลักหลังจะจดแจ้งข้อความห้ามสลักหลังต่อไว้ทางด้านหน้าของตั๋วเงินก็ย่อมทำได้ (ทั้ง ๆ ที่การสลักหลังลอยต้องทำทางด้านหลังของตั๋วเงินเท่านั้น ดูมาตรา 919 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบ) เพราะมาตรา 923 นั้นเองก็มิได้กำหนดว่าการจดแจ้งห้ามสลักหลังต่อจะต้องทำเอาไว้ในที่เกี่ยวกับการสลักหลัง เพียงแต่จะเขียนแยกกับที่สลักหลังไว้มาก ๆ ก็ควรจะลงลายมือชื่อของผู้สลักหลังกำกับเอาไว้เพื่อให้รู้ว่าผู้ใดเป็นผู้จดแจ้งก็เพียงพอแล้ว

3. มาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้สิทธิ ผู้สลักหลังที่จะจำกัดแต่การห้ามสลักหลังต่อไปเท่านั้น แต่ไม่ได้ให้สิทธิที่จะห้ามการโอนตั๋วเงินนั้นต่อไปอย่างกรณีของผู้สั่งจ่าย ฉะนั้น ถ้าผู้สลักหลังไปจดแจ้งข้อความห้ามโอน เอาไว้ก็ถือว่าถ้อยคำนั้นมิได้มีผลอย่างใด ๆ ในตั๋วเงินนั้นเลย ตามมาตรา 899 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อเปรียบเทียบกับกรณี restrictive indorsement ของอังกฤษแล้วจะเห็นว่ามีผลต่างกันมาก เพราะผลของ restrictive indorsement นั้น มาตรา 35 (2) แห่ง Bills of Exchange Act, 1882 บัญญัติเอาไว้ว่า

"A restrictive indorsement give the indorsee the right to receive payment of the bill and to sue any party thereto that the indorsee could have sued, but gives him no power to transfer his rights as indorsee unless it enpressly authorise him to do so"

กล่าวคือ ถ้ามีการวางข้อจำกัดห้ามโอนเอาไว้แล้ว ผู้รับสลักหลังไปนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องบังคับการใช้เงินตามตั๋วเงินนั้นจากคู่สัญญาคนอื่น ๆ ได้ในฐานะเท่าเทียมกับผู้สลักหลังที่วางข้อจำกัดผู้นั้น แต่ไม่มีสิทธิที่จะโอนตั๋วเงินนั้นต่อไปได้เลย

ฉะนั้น การวางข้อจำกัดห้ามโอนตามกฎหมายอังกฤษ จึงมีข้อแตกต่างกับมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของไทยหลายประการดังนี้

1. มาตรา 923 ผู้สลักหลังมีสิทธิเพียงแต่ห้ามสลักหลังต่อเท่านั้น แต่ตามมาตรา 35 (1) ผู้สลักหลังมีสิทธิที่จะวางข้อจำกัดห้ามโอนตั๋วเงินนั้นต่อไปได้ด้วยเช่นเดียวกับสิทธิในการห้ามโอนของผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 8 (1) และเปรียบได้กับมาตรา 917 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2. มาตรา 923 มีผลแต่เพียงว่าผู้สลักหลังไม่ต้องรับผิดต่อบุคคลที่ผู้รับสลักหลังตั๋วเงินนั้นให้ไปภายหลังเท่านั้น แต่ตั๋วเงินฉบับนั้นยังอาจโอนกันต่อไปได้ตามปกติแต่ตามมาตรา 35 (2) นั้น ตั๋วเงินนั้นไม่อาจโอนต่อไปได้อีกแล้ว หากโอนไปก็ถือว่าผู้รับโอนไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายในอันที่จะบังคับเอาแก่ใครได้

3. เมื่อวางข้อห้ามโอนไว้แล้วต่อมาผู้สลักหลังอาจยินยอมให้ผู้รับสลักหลังโอนตั๋วเงินนั้นอีกก็ได้ แต่ในกรณีนี้มาตรา 35 (3) บัญญัติว่า ผู้รับสลักหลังในภายหลังย่อมรับไปซึ่งสิทธิและความรับผิดของผู้รับสลักหลังที่รับการสลักหลังห้ามโอนคนแรก

ค. <u>จำกัดโดยการขีดคร่อมประเภทห้ามเปลี่ยนมือ</u> การจำกัดประเภทนี้เป็นไปตามผลของมาตรา 995 (3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

"เช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี เช็คขีดคร่อมเฉพาะก็ดี ผู้ทรงจะเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ก็ได้"

จากมาตรา 995 (3) นี้เองทำให้เห็นว่า การขีดคร่อมประเภทห้ามเปลี่ยนมือนั้นมีผลแตกต่างไปจากการวางข้อจำกัดห้ามโอนตามมาตรา 917 วรรค 2 และในมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังกล่าวมาแล้วแต่ตนหลายประการ กล่าวคือ

1. ตามมาตรา 917 วรรค 2 นั้นให้สิทธิแก่ผู้สั่งจ่ายเท่านั้นที่จะวางข้อจำกัดห้ามโอนได้ และในมาตรา 923 ก็ให้สิทธิแต่เฉพาะผู้ทรงที่ทำการสลักหลังตั๋วเงินนั้นต่อไป เท่านั้น แต่จะเห็นว่าในมาตรา 995 (3) นี้ให้สิทธิแก่ผู้ทรงตั๋วเงินทุกคนที่จะจดแจ้งคำว่าห้ามเปลี่ยนมือลงไว้ในเช็คนั้นได้ คำว่าผู้ทรงนี้ย่อมมีความหมายตามมาตรา 904 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังกล่าวมาแล้วแต่ตน คืออาจเป็น ผู้รับเงิน ผู้รับสลักหลัง หรือ เป็นผู้ถือก็ได้ทั้งสิ้น

มีข้อสังเกตว่า โดยปกติแล้วผู้ถือ (ผู้ทรงตั๋วเงินชนิดออกให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ) นั้นจะวางข้อกำหนดห้ามโอนนี้เอาไว้ได้ก็แต่เฉพาะตามมาตรา 995 (3) นี้เท่านั้น คือจะต้องเป็นเช็คขีดคร่อมเสียก่อน (ไม่ว่าการขีดคร่อมนั้นจะปรากฏในเช็คอยู่ก่อนแล้วหรือผู้ถือนั้นเป็นผู้ลงขีดคร่อมไว้เองก็ตาม) แต่จะไม่มีสิทธิตามมาตรา 917 วรรค 2 เพราะไม่ใช่เป็นผู้สั่งจ่าย และไม่มีสิทธิตามมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเพราะ หากตามไปสลักหลังตั๋วเงินนั้นเข้าก็จะกลายเป็นผู้รับอาวัลตามมาตรา 921 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไป (เพราะตั๋วเงินนั้นเป็นตั๋วที่ออกให้ใช้เงินแก่ผู้ถืออยู่แล้ว) จึงไม่ใช่ผู้สลักหลังอันจะมีสิทธิตามมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉะนั้น แม้จะวางข้อกำหนดห้ามสลักหลังต่อเอาไว้ก็ไม่เกิดผลอะไรขึ้นมาในตั๋วเงินนั้น เพราะกฎหมายมิได้ให้สิทธิใด ๆ แก่ผู้รับอาวัลที่จะวางข้อกำหนดดังกล่าวได้

2. มาตรา 917 วรรค 2 และมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใช้ได้กับตั๋วเงินทั้งสามแบบ คือตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และเช็ค แต่มาตรา 995 (3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นี้ใช้ได้แต่เฉพาะกับเช็คเท่านั้น ฉะนั้น หากเป็นกรณีของตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงินแม้จะปรากฏว่ามีขีดคร่อมและระบุคำว่า ห้ามเปลี่ยนมือไว้ด้วยก็ตาม ก็ไม่ถือว่าเป็นกรณีตามมาตรา 995 (3) นี้ แต่อาจถือว่าเป็นข้อจำกัดตามมาตรา 917 วรรค 2 หรือตามมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แล้วแต่กรณีว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังเป็นผู้ลงขีดคร่อมห้ามเปลี่ยนมือนั้นไว้ [1]

3. มาตรา 995 (3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นี้ได้ระบุคำที่จะลงไว้ในตั๋วเงินโดยเฉพาะแล้ว คือคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ฉะนั้น จึงไม่เปิดโอกาสให้ใช้คำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกันลงไว้อย่างมาตรา 917 วรรค 2 หรือมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ [2] ฉะนั้น หากไปใช้คำอื่นเข้าก็จะไม่เกิดผลตามมาตรา 995(3) นี้เลย แม้คำที่ลงไว้นั้นจะมีความหมายทำนองเดียวกับคำว่า ห้ามเปลี่ยนมือก็ตาม

นอกจากนั้นแล้วควรสังเกตว่ามาตรา 995 (3) นี้มิได้ระบุให้เขียนคำว่า ห้ามเปลี่ยนมือไว้ในระหว่างเส้นคู่ขนานเหมือนคำว่า "และบริษัท" หรือชื่อธนาคารอย่างในมาตรา 994 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉะนั้น จึงเขียนคำนี้ไว้นอกเส้นขนานได้ [3] และจะเขียนไว้ด้านหลังของตั๋วเงินก็ย่อมทำได้เช่นกัน

ผลของการขีดคร่อมห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 995 (3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นี้มีอยู่ในมาตรา 999 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า

---

1 ดูคดี Hibernian Bank V. Gysin and Hanson (1939)

2 จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดตั๋วเงิน, หน้า 153.

3 เรื่องเดียวกัน.

"บุคคลใดได้เช็คขีดคร่อมของเขามาซึ่งมีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ท่านว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิในเช็คนั้นไปยิ่งกว่า และไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นต่อไปได้ดีกว่าสิทธิของบุคคลอันได้เช็คของเขามา"

หมายความว่า ผู้รับโอนเช็คขีดคร่อมที่มีคำว่าห้ามเปลี่ยนมืออยู่จะไม่มีสิทธิดีกว่าบุคคลที่โอนเช็คนั้นมาให้แก่ตน กล่าวคือจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง ฉะนั้น หากสิทธิของผู้โอนมีความบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วผู้รับโอนก็จะต้องรับเอาข้อบกพร่องแห่งสิทธินั้นไปด้วย ไม่ว่าเขาจะรับมาโดยสุจริตและเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (Holder in due course) หรือไม่ก็ตาม [1] และหากได้มีการโอนเช็คนั้นต่อไป ผู้รับโอนคนต่อไปนั้นก็ย่อมต้องรับเอาข้อบกพร่องแห่งสิทธินั้นไปด้วยเช่นกัน

น่าสังเกตว่า ผลของมาตรา 999 นี้ต่างกับมาตรา 917 วรรค 2 และมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตรงที่มาตรา 917 วรรค 2 นั้นเป็นการทำให้สภาพการเปลี่ยนมือ (Negotiability) ของตั๋วเงินสิ้นไปทีเดียว ส่วนมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ผู้สลักหลังที่จำกัดห้ามสลักหลังต่อไปไม่ต้องรับผิดต่อผู้ทรงคนอื่น ๆ หากว่ามีการโอนตั๋วเงินกันต่อไป (แต่ยังคงต้องรับผิดต่อผู้รับโอนคนแรกอยู่) แต่มาตรา 999 นี้ไม่ถือว่าเป็นการห้ามโอนอย่างมาตรา 917 วรรค 2 และผู้วางข้อจำกัดก็มิได้มีสิทธิอย่างผู้สลักหลังตามมาตรา 923 เป็นเพียงแต่การวางข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือในเช็คขีดคร่อมนั้นจะทำให้ผู้รับโอนคนแรกและคนต่อ ๆ ไป ไม่มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น เช่น เช็คออกให้แก่ผู้ถือที่มีขีดคร่อมห้ามเปลี่ยนมือถูกขโมยไป และคนร้ายได้เอาไปซื้อสินค้าจากพ่อค้าโดยพ่อค้าได้รับเช็คนั้นเอาไว้โดยสุจริต เช่นนี้ พ่อค้าต้องคืนเช็คนั้นแก่ผู้ทรงที่แท้จริง (True Owner) ไป [2]

---

[1] David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, p. 269.

[2] Ibid.

และควรสังเกตเพิ่มเติมว่า ผลของมาตรา 999 นี้ใช้กับผู้รับโอนคนแรกและคนต่อไปในเช็คเท่านั้น จึงไม่ใช้กับธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน (Collecting Bank) ตามเช็คฉบับนี้ และไม่ใช้กับธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค (paying bank) นั้นด้วย[1] ฉะนั้น ธนาคารทั้งสองจึงยังคงได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 998 และมาตรา 1000 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อยู่แล้วแต่กรณี

เมื่อเปรียบเทียบกับ Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษแล้วจะเห็นว่ามาตรา 995 (3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตรงกับมาตรา 77 (4) และมาตรา 999 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีข้อความตรงกันกับมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวทุกประการ

ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรา 77 (4) และมาตรา 81 นี้ ศาลฤทธรณ์ของอังกฤษเคยตัดสินในคดี Hibernian Bank V. Gysin and Hanson (1939) ว่าหากขีดคร่อมโดยระบุห้ามเปลี่ยนมือไปตราไว้บนตั๋วแลกเงินแล้ว ก็ถือว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นหลักฐานที่แสดงถึงเจตนาห้ามโอนของผู้สั่งจ่ายเท่านั้น จึงถือว่าเป็นกรณีห้ามโอนตามมาตรา 8 (1) ฉะนั้น ผู้รับสลักหลังจึงไม่มีสิทธิฟ้องบังคับการใช้เงินตามตั๋วแลกเงินนั้นได้

ในคดี Fisher V. Roberts (1890) ตัดสินว่า เช็คขีดคร่อมระบุห้ามเปลี่ยนมือที่สั่งจ่ายให้แก่ห้างหุ้นส่วนนั้น ถ้าปรากฏว่าหุ้นส่วนคนหนึ่งได้กระทำการโดยฉ้อฉลเอาเช็คนั้นมาสลักหลังโอนแก่จำเลย เช่นนี้ ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ มีสิทธิเรียกเช็คนั้นคืนจากจำเลยได้ และหากจำเลยเอาเช็คนั้นไปขึ้นเงินได้แล้วก็ต้องคืนเงินที่รับมานั้นไปแทน

---

[1] Ibid.

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าในคดี Fisher V. Roberts (1890) นั้น จำเลยไม่ทราบถึงการเป็นหุ้นส่วนระหว่างผู้โอนเช็คแก่ตนกับโจทก์ ฉะนั้นจึงต้องรับผลตามมาตรา 81 ไปโดยตรง แต่หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็นว่า ผู้ที่สลักหลังโอนเช็คแก่จำเลยนั้นได้อ้างตนว่าได้กระทำการไปในทางตัวแทนของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน และหากจำเลยเชื่อโดยสุจริตตามนั้นแล้ว จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดคืนเงินนั้นแก่โจทก์ [1]

ง. <u>จำกัดโดยการขีดคร่อมระบุเข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น (A/C payee only)</u>

การวางข้อจำกัดห้ามโอนเช็คนี้แตกต่างออกไปจากทั้งสามแบบที่กล่าวมาแล้วแต่ต้น เพราะมิได้มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้โดยตรง แต่เกิดขึ้นเพราะประเพณีปฏิบัติในทางพาณิชย์ และจากแนวคำพิพากษาฎีกาเป็นหลัก เหตุที่นำมาแยกกล่าวเอาไว้โดยเฉพาะก็เพราะว่าในส่วนนี้ความเห็นของนักกฎหมายไทยและนักกฎหมายอังกฤษแตกต่างกันมาก

จากประเพณีปฏิบัติของการพาณิชย์ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชนหรือภาคสถาบันทางการเงินประเภทต่าง ๆ นิยมใช้ความตราขีดคร่อมที่มีคำว่า "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" อยู่ในระหว่างเส้นคู่ขนานประทับเอาไว้ในเช็คของตน หรืออาจใช้ขีดคร่อมที่มีข้อความว่า "A/C payee only" แทนก็ได้ เพราะมีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน ทั้งนี้โดยมีเจตนาเพื่อที่ไม่ต้องการให้เช็คนั้นสามารถเบิกเงินสดจากธนาคารได้ประการหนึ่ง และเพื่อป้องกันการสูญหายของเช็คนั้นอีกประการหนึ่ง และนอกจากนิยมประทับลงไว้ในเช็คแล้วยังเป็นที่นิยมนำมาใช้กับตั๋วแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่าย หรือ ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า ดราฟท์ อีกด้วย และที่ปรากฏว่าได้นำขีดคร่อมเข้าบัญชีผู้รับเงินดังกล่าวมาใช้กับตั๋วสัญญาใช้เงินก็มีไม่น้อย ที่พบมาก คือ ตั๋วสัญญาใช้เงินที่บริษัทเงินทุนทั้งหลายได้ออกให้ไว้แก่ผู้ฝากเงินของตน

---

1 Ibid.

แนวความคิดในเรื่องขีดคร่อม "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" นี้มีที่มาจากประเพณีปฏิบัติในประเทศอังกฤษก่อนเพราะใน Bills of Exchange Act, 1882 ก็ไม่มีที่ใดที่บัญญัติการขีดคร่อมประเภทนี้เอาไว้เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ซึ่งในเรื่องของการขีดคร่อมประเภทนี้ นักกฎหมายของอังกฤษมีความเห็นกันว่า

1. การขีดคร่อมระบุเข้าบัญชีผู้รับเงินดังกล่าวถือเป็นคำสั่งที่มีต่อธนาคารผู้เรียกเก็บเงินตามเช็ค (Collecting Bank) เท่านั้น แต่ไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการโอนเช็คนั้นแต่อย่างใด [1]

2. เนื่องจากการขีดคร่อมประเภทนี้ไม่ได้มีกฎหมายรับรองเอาไว้ จึงถือว่าเป็นเพียง Unauthorised addition เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากถือว่าเป็นคำสั่งที่มีต่อธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน (Collecting Bank)โดยตรง ฉะนั้น หากธนาคารผู้เรียกเก็บเงินไม่ปฏิบัติตาม คือเรียกเก็บเงินเพื่อบัญชีของบุคคลอื่นที่มิใช่ผู้รับเงิน เช่นนี้อาจถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่อของธนาคารได้ [2]

3. สำหรับธนาคารผู้จ่ายเงิน (Paying Bank) แล้ว ถือกันว่าไม่มีหน้าที่ใด ๆ ที่จะต้องผูกพันหรือปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เพราะการขีดคร่อมนั้นอาจทำลงไว้โดยผู้ทรง (Holder) คนหนึ่งคนใดก็ได้ ซึ่งธนาคารผู้จ่ายเงินจะต้องผูกพันก็เฉพาะแต่คำสั่งของผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นคู่สัญญากับตนเท่านั้น และถึงแม้จะปรากฏว่าการขีดคร่อมนั้นผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ทำลงไว้เองก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นคำสั่งที่คลุมเครือไม่แจ้งชัด (Ambiguous addition) และขัดกับลักษณะแห่งการหมุนเวียนเปลี่ยนมือของตั๋วเงิน ธนาคารผู้จ่ายเงินซึ่งมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ยอมรับรู้ต่อคำสั่งดังกล่าวได้ [3]

---

[1] David A.L Smout, Chalmers or Bills of Exchange, p. 316.

[2] J. Milnes Holden, Jones's Studies in Practieal Banking, 5th ed. (London:Sin Isaac Pitman a Sons, 1963), p. 249.

[3] Ibid.

จากความเห็นดังกล่าวข้างต้นจึงควรนำมาเปรียบเทียบกับความเห็นของศาลไทย ที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 4/2512 ซึ่งวินิจฉัยว่า

"โจทก์เป็นเจ้าของร้านชื่อ แซลวิน อินเด็นดิ้ง เอเย่นซี และได้จดทะเบียนพาณิชย์เพื่อให้ในการประกอบการพาณิชย์แล้ว โจทก์จึงเป็นเจ้าของชื่อนั้นโดยชอบ เมื่อบริษัทต่างประเทศส่งเงินมาชำระหนี้แก่ร้านโจทก์ โดยธนาคารหนึ่งออกเช็คสั่งจ่ายเงินโดยระบุชื่อร้านโจทก์ดังกล่าวเป็นผู้รับเงิน โจทก์จึงเป็นผู้ทรงเช็คฉบับนั้นโดยชอบ เมื่อโจทก์ได้รับความเสียหายจากธนาคารจำเลยซึ่งเรียกเก็บเงินตามเช็คไปเข้าบัญชีของผู้ที่มิใช่ผู้ทรงเช็คแล้ว โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องธนาคารจำเลยได้

เช็คที่ระบุชื่อร้านโจทก์ซึ่งจดทะเบียนพาณิชย์แล้วเป็นผู้ถือและชีดครอมทั่วไปพร้อมทั้งเขียนคำสั่งเป็นทำนองห้ามเปลี่ยนมือ แต่ธนาคารจำเลยกลับนำไปเข้าบัญชีส่วนตัวของผู้ที่มิใช่ผู้ทรงเช็ค แม้จะเชื่อโดยสุจริตว่าเป็นตัวแทนโจทก์ก็ตาม ย่อมถือได้ว่าธนาคารจำเลยประมาทเลินเล่อ และต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น"

เมื่อพิจารณาคำพิพากษาฎีกาที่ 4/2512 ดังกล่าวแล้วจะเห็นสาระสำคัญอยู่ตรงที่ศาลฎีกาถือว่า ข้อความว่า เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น หรือ A/C payee only เป็นคำสั่งทำนองห้ามเปลี่ยนมือ ซึ่งเมื่อผู้สั่งจ่ายเป็นผู้กำหนดไว้แล้วจึงเป็นผลตามมาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือทำให้เช็คฉบับนั้นโอนกันไม่ได้อีกต่อไป ฉะนั้นแม้ธนาคารจำเลยจะเชื่อโดยสุจริตว่าผู้ที่นำเช็คมาเข้าบัญชีเป็นตัวแทนโจทก์ก็ตามก็ยังคงต้องรับผิดอยู่

เหตุผลของคำพิพากษาฎีกาที่ 4/2512 นี้น่าเคลือบแคลงใจอยู่เพราะถือว่าเมื่อผู้สั่งจ่ายระบุให้เข้าบัญชีผู้รับเงินโดยเฉพาะแล้วก็ไม่ควรจะนำไปเข้าบัญชีของผู้อื่นที่มิใช่ผู้รับเงินแต่อย่างไรก็ดีคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติแก่บรรดาธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายเป็นอันมาก เพราะในความเป็นจริงแล้วการชีดครอมระบุเข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้นดังกล่าวอาจเกิดมีขึ้นได้ทั้งกรณีที่ผู้สั่งจ่ายทำไว้แต่ต้นหรือผู้ทรงมาทำลงไว้เองก็ได้ และเท่าที่ปรากฏในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่จะทำลงไว้โดยผู้ทรงเช็คทั้งสิ้น ฉะนั้น หากถือว่าการชีดครอมดังกล่าวมี

มีความหมายทำนองเดียวกับห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ก็จะมีผลบังคับกันได้แต่เฉพาะกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ทำลงไว้เท่านั้น แต่ในกรณีที่ผู้ทรงเป็นผู้ทำขีดคร่อมนั้นไว้ยอมบังคับตามมาตรา 917 ดังกล่าวไม่ได้ และจะถือว่าเป็นการขีดคร่อมห้ามเปลี่ยนมือดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 995 (3) ก็ไม่ได้อีกเพราะไม่ใช้ถ้อยคำโดยเฉพาะว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ดังที่กฎหมายกำหนดไว้ อย่างดีที่สุดก็ถือได้แต่เพียงว่าเป็นการห้ามสลักหลังต่อไปตามมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เท่านั้น ซึ่งผลของมาตรา 923 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นก็แตกต่างกันมากกับผลของมาตรา 917

ข้อยุ่งยากที่เกิดขึ้นก็คือ เมื่อผู้ทรงลงขีดคร่อมชนิดนี้ลงไปในเช็คของตนแล้ว ต่อมาหากสลักหลังโอนเช็คนั้นต่อไปยังบุคคลที่สาม เมื่อบุคคลผู้รับโอนนำเช็คนั้นไปติดต่อกับธนาคาร เช่น นำไปเข้าบัญชีเงินฝากของตนเพื่อให้ธนาคารเรียกเก็บเงินตามเช็คให้แล้วก็จะเกิดปัญหาขัดข้องขึ้นเพราะธนาคารจะไม่ยอมรับเข้าบัญชีเงินฝากเพื่อเรียกเก็บเงินได้ เนื่องจากเกิดผลเสียหาย ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 4/2512 ดังกล่าว เพราะธนาคาร ย่อมไม่อาจทราบได้ว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทราบเป็นผู้ลงขีดคร่อมนั้นไว้แน่

ยิ่งไปกว่านั้น แม้ผู้ทรงจะไม่ได้โอนเช็คฉบับนั้นให้ใครเลยก็ตาม แต่หากประสงค์จะนำเช็คฉบับนั้นมาขายลด [1] ไว้กับธนาคารก็ยังทำไม่ได้อีก เพราะธนาคารถือว่าเช็คฉบับนั้น

---

1 การขายลดตั๋วเงินกับธนาคาร คือ การที่ลูกค้านำตั๋วเงินที่ตนเป็นผู้ทรงอยู่แต่ยังไม่ถึงกำหนดใช้เงินมาสลักหลังโอนให้แก่ธนาคารเพื่อให้ธนาคารเป็นผู้ทรงเช็คฉบับนั้นต่อไป และเพื่อเป็นการตอบแทนการโอนตั๋วเงินดังกล่าว ธนาคารก็จะจ่ายเงินให้แก่ลูกค้าผู้นั้นโดยธนาคารจะหักส่วนลดออกจากจำนวนเงินที่ปรากฏตามตั๋วนั้นเสียก่อน แล้วจึงจ่ายส่วนที่เหลือให้แก่ลูกค้าไป ส่วนลดที่ว่านี้ก็คือดอกเบี้ยล่วงหน้านั้นเองเพราะคำนวณจากต้นเงินที่ปรากฏตามตั๋วกับระยะเวลาที่นำตั๋วมาขายลดเป็นสำคัญ (ปัจจุบันธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ลดส่วนลดจากลูกค้าได้ไม่เกินร้อยละ 19 ต่อปี)

ห้ามโอนกันเสียแล้วจึงไม่อาจสลักหลังโอนสิทธิเรียกร้องตามเช็คฉบับนั้นมาให้แก่ธนาคารเป็นผู้ทรงต่อไปได้ หรือแม้แต่จะแต่จะเอาเช็คฉบับนั้นมาโอนให้ธนาคารเพื่อชำระหนี้ที่ตนมีอยู่กับธนาคารก็ยังทำไม่ได้อีกด้วยทั้งนี้ก็โดยเหตุผลเดียวกับที่กล่าวมาแล้วแต่ต้น

อย่างไรก็ดี ยังไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาฎีกาใดออกมาเปลี่ยนแปลงแก้ไขผลแห่งคำพิพากษาฎีกาที่ 4/2512 ดังกล่าว ฉะนั้น จึงยังคงต้องถือผลแห่งคำพิพากษาฉบับนี้เป็นบรรทัดฐานสำหรับกรณีของเช็คคร่อมประเภทนี้ต่อไป

2. <u>สิทธิที่จะครอบครองตั๋วเงินและสิทธิที่จะติดตามเอาคืนซึ่งตั๋วเงินนั้นจากผู้ไม่มีสิทธิ</u>

ดังกล่าวมาแล้วแต่ต้นในบทที่ 2 ว่า องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งขององการเป็นผู้ทรงตั๋วเงิน คือ การครอบครองซึ่งตั๋วเงินนั้น ฉะนั้น จึงเท่ากับผู้ทรงทั้งหลายย่อมได้ไปซึ่งสิทธิครอบครองในตั๋วเงินเหล่านั้นด้วย และสิทธิครอบครองนี้เองที่เป็นสาระสำคัญที่สุดของเรื่องดังจะได้พิจารณาต่อไปนี้

สิทธิครอบครองถือเป็นทรัพย์สิทธิอย่างหนึ่ง [1] ฉะนั้น ผู้ทรงจึงอาจใช้สิทธิครอบครองในตั๋วเงินของตนขึ้นใช้ยังกับบุคคลทั่วไปได้เสมอ กล่าวคือ

1. ในระหว่างผู้ทรงตั๋วเงินกับบุคคลภายนอกทั้งหลายที่อ้างเอาสิทธิในตั๋วเงินฉบับเดียวกันนั้น ผู้ทรงซึ่งเป็นผู้มีสิทธิครอบครองย่อมจะเป็นผู้ที่มีสิทธิดีกว่าบุคคลภายนอกเหล่านั้นแล้วที่กล่าวมานี้ย่อมใช้บังคับได้เสมอแม้จะปรากฏว่าบุคคลภายนอกที่อ้างเอาสิทธิในตั๋วเงินนั้นเป็นบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของอันแท้จริง (True Owner) แห่งตั๋วเงินฉบับนั้นก็ตาม แต่อย่างไรก็ดีม

---

[1] ทรัพย์สิทธิ (Tus in Rem) คือสิทธิที่มีวัตถุแห่งสิทธิเป็นทรัพย์สินและเป็นสิทธิที่จะบังคับเอาแก่ตัวทรัพย์สินโดยตรง ทรัพย์สิทธิย่อมใช้ยันแก่บุคคลทั่วไปจนมีผู้กล่าวกันว่าทรัพย์สิทธิใช้ยันบุคคลได้ทั่วโลก

ข้อยกเว้นบางประการที่ผู้ทรงจะยกเอาสิทธิครอบครองของตนขึ้นต่อสู้กับเจ้าของอันแท้จริงแห่งตัวเงินไม่ได้นั้น คือ กรณีที่ผู้ทรงเป็นผู้ซึ่งได้ตัวเงินมาโดยการสลักหลังที่ขาดสายอย่างหนึ่งและกรณีที่ผู้ทรงได้ตัวเงินมาโดยทุจริตหรือด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอีกอย่างหนึ่งซึ่งจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดต่อไปข้างหน้า

2. ถ้าผู้ทรงถูกบุคคลภายนอกแย่งตัวเงินไปจากความครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมายแล้ว ผู้ทรงย่อมมีสิทธิที่จะติดตามเอาคืนซึ่งตัวเงินฉบับนั้นได้ ทั้งนี้โดยบทบัญญัติแห่งมาตรา 1336 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั่นเอง

มีข้อน่าสังเกตว่า สิทธิดังกล่าวมาแล้วย่อมมีขึ้นแก่ผู้ที่มีตัวเงินไว้ในความครอบครองทุกคน ทั้งนี้ไม่ว่าการได้ตัวเงินมานั้นจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เช่น นายดำเก็บตัวเงินชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือได้ ดังนี้ นายดำย่อมจะมีสิทธิครอบครองในตัวเงินนั้นแล้วทุกประการ หรือนายดำได้รับตัวเงินชนิดให้ใช้เงินตามคำสั่งมาจากนายแดงผู้ทรงคนก่อน โดยที่นายแดงมิได้สลักหลังตัวเงินฉบับนั้นให้แก่นายดำก็ตาม ดังนี้ก็ยังถือว่านายดำเป็นผู้ทรงที่มีสิทธิครอบครองตัวเงินนั้นแล้วทุกประการ กล่าวคือแม้จะได้ตัวเงินมาโดยการ **สลักหลังที่ขาดสายก็ตาม แต่ผู้ทรง** ที่มีสิทธิครอบครองในตัวเงินดังกล่าวย่อมมีสิทธิดีกว่าบุคคลภายนอกอื่นใดทั้งสิ้น เว้นแต่ว่าสิทธิครอบครองในกรณีเช่นนี้ไม่อาจนำขึ้นใช้ยันกับเจ้าของอันแท้จริงแห่งตัวเงินได้เท่านั้น ซึ่งกรณีตามอุทาหรณ์แรกก็คือ ผู้ที่นำตัวเงินฉบับนั้นตกหาย และสำหรับอุทาหรณ์หลังก็คือ นายแดงผู้ที่โอนตัวเงินนั้นให้แก่นายดำโดยมิได้สลักหลังนั่นเอง

สำหรับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับสิทธิของผู้ครอบครองตัวเงินโดยตรงก็คือมาตรา 905 วรรค 2 และวรรค 3 ซึ่งบัญญัติว่า

"ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดต้องปราศจากตัวเงินไปจากครอบครอง ท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงให้ปรากฏสิทธิของตนในตัวตามวิธีการดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หาจำต้องสละตัวเงินไม่ เว้นแต่จะได้มาโดยสุจริตหรือได้มาด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

อนึ่ง ข้อความในวรรคก่อนนี้ ให้ใช้บังคับตลอดถึงผู้ทรงตั๋วเงินสั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือด้วย"

หมายความว่าถ้าผู้ทรงคนใดได้แสดงสิทธิให้ปรากฏว่าเขาได้ตั๋วเงินมาโดยการสลักหลังไม่ขาดสายหรือมีการสลักหลังลอยเกิดขึ้นในตั๋วเงินแล้ว ผู้ทรงย่อมได้สิทธิในตั๋วเงินนั้นไปโดยสมบูรณ์ แม้บุคคลที่เป็นเจ้าของอันแท้จริงจะมาติดตามเอาคืนไปก็ไม่ได้ เช่น แดงออกตั๋วแลกเงินสั่งดำจ่ายเงินให้แก่พิเศษ ถ้าปรากฏว่าพิเศษโอนตั๋วเงินนั้นให้แก่เอก โดยเอกใช้กำลังประทุษร้ายขู่เข็ญให้โอนไปซึ่งตั๋วเงินอันถือได้ว่าเป็นความผิดฐานชิงทรัพย์หรือกรรโชกนั้น พิเศษย่อมจะฟ้องเรียกตั๋วเงินคืนจากเอกได้ แต่ถ้าเอกได้สลักหลังโอนตั๋วเงินนั้นให้แก่โทไปแล้ว เช่นนี้ พิเศษย่อมเรียกร้องให้โทคืนตั๋วเงินนั้นแก่คนไม่ได้ [1]

มีข้อยกเว้นว่าผู้ทรงจะไม่อาจยกข้อต่อสู้ที่กล่าวแล้วขึ้นใช้ยันกับเจ้าของอันแท้จริงแห่งตั๋วเงินได้ นั่นคือหากปรากฏข้อเท็จจริงว่าการที่ผู้ทรงได้ตั๋วเงินมานั้นเป็นการได้มาโดยทุจริตหรือโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือในกรณีที่แม้ผู้ทรงจะได้ตั๋วมาโดยสุจริตก็ตาม แต่ถ้าเป็นกรณีตามมาตรา 999 และ**มาตรา** 2 แล้ว ผู้ทรงคนที่ได้รับตั๋วไว้ก็อาจยกข้อต่อสู้ยันเจ้าของที่แท้จริงไม่ได้ และสำหรับคำว่าประมาทเลินเล่อนั้น ตามตัวบทต้องเป็นการประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น

---

[1] ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน บัญชีเดินสะพัด, หน้า 43.

อย่างไรก็ดีเนื่องจากมาตรา 1370 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ครอบครองนั้นย่อมครอบครองทรัพย์สินโดยสุจริต โดยความสงบ โดยเปิดเผย ฉะนั้น ภาระการพิสูจน์ว่าผู้ทรงตั๋วเงินนั้นได้ตั๋วเงินมาโดยทุจริต หรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง จึงตกแก่บุคคลฝ่ายซึ่งอ้างเอาสิทธิแห่งตั๋วเงินนั้น

มีข้อน่าสังเกตว่าผู้ทรงที่จะอ้างสิทธิตามมาตรา 905 วรรค 2 นี้ได้จะต้องเป็นผู้ซึ่งได้รับตั๋วเงินมา โดยการสลักหลังที่ไม่ขาดสายเท่านั้น ถ้าการสลักหลังขาดสายมาแต่ต้นแล้ว ผู้ทรงก็จะไม่ได้ไปซึ่งสิทธิใด ๆ ในตั๋วเงินนั้นเลย คือจะครอบครองตั๋วเงินนั้นต่อไปหรือจะบังคับการใช้เงินตามตั๋วนั้นย่อมทำไม่ได้ทั้งสิ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ Bills of Exchange Act, 1882 มาตรา 31 (4) ของประเทศอังกฤษซึ่งบัญญัติว่า

"Where the holder of a bill payable to his order transfer it for value without indorsing it, the transfer gives the transferee such title as the transferor had in the bill, and the transferee in addition acguires the right to have the indorsement of the transferor"

จะเห็นว่าตามกฎหมายอังกฤษนั้นแม้การสลักหลังจะขาดสายก็ตาม แต่ก็ยังถือว่าผู้รับโอนตั๋วเงินนั้นไปได้ซึ่งสิทธิเป็นอย่างเดียวกับผู้โอน คืออาจยึดหน่วงตั๋วเงินนั้นไว้หรือจะฟ้องบังคับการใช้เงินตามตั๋วฉบับนั้นก็ยังทำได้อยู่ เพียงแต่ว่าผู้รับโอนอาจต้องรับเอาความบกพร่องแห่งสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้โอนมาด้วยเท่านั้น กล่าวคือผู้ที่ถูกฟ้องในมูลตั๋วเงินนั้นอาจยกข้อต่อสู้ใด ๆ ที่มีกับผู้โอนขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับรับโอนได้ อนึ่ง ผู้รับโอนยังมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้โอนมาทำการสลักหลังตั๋วเงินที่ตนรับโอนมานั้นให้ครบถ้วนถูกต้องได้ด้วย แต่การสลักหลังดังกล่าวไม่เป็นการทำให้ผู้รับโอนหลุดพ้นไปจากความบกพร่องแห่งสิทธิใด ๆ ของผู้โอนที่ผู้รับโอนได้ทราบมาก่อนที่จะมีการสลักหลังนั้นได้ [1]

---

[1] Herbert Jacob, Steven's Mercantile Law, 9 th ed. (London: Butterworths, 1934), p. 343.

สำหรับเรื่องการเป็นผู้ทรงด้วยการได้รับตั๋วมาโดยการสลักหลังไม่ขาดสายตามมาตรา 905 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น จะต้องอยู่ภายในบังคับของ มาตรา 1008 ด้วย กล่าวคือ ถ้ามีการสลักหลังด้วยลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจ การสลักหลังย่อมขาดตอน เพราะใครจะอ้างลายมือชื่อปลอมหรือที่ลงโดยปราศจากอำนาจเป็นหลักในการใช้สิทธิตามตั๋วเงินหาได้ไม่ ลายมือชื่อเช่นนั้นก็เหมือนกับไม่มีอยู่ในตั๋วเงิน แต่มาตรา 1008 ก็มีข้อความยกเว้นว่าอาจอ้างยันต่อผู้สลักหลังถัดมาหลังจากที่ได้มีลายมือชื่อปลอมหรือที่ลงโดยปราศจากอำนาจในตั๋วเงินนั้นแล้วได้ เพราะผู้สลักหลังถัดมาจากลายมือชื่อปลอม ฯลฯ ถูกปิดปากมิให้ยกข้อลายมือชื่อปลอมหรือที่ลงโดยปราศจากอำนาจขึ้นเถียง คือมาขาดตอนลงตรงลายมือชื่อปลอมหรือที่ลงโดยปราศจากอำนาจ ผู้ทรงจะอ้างสิทธิตามตั๋วขึ้นบังคับผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก่อนลายมือชื่อปลอมไม่ได้ แต่จะอ้างสิทธิบังคับต่อผู้สลักหลังต่อจากลายมือชื่อปลอมมานั้นอ้างได้

---

[1] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด, ตั๋วเงิน, หน้า 71.

สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นแต่เดิม Uniform Negotiable Instrement Law มาตรา 49 วรรคแรกก็บัญญัติไว้มีใจความเช่นเดียวกับมาตรา 31 (4) ดังกล่าวแล้วเช่นกัน คือถือว่าผู้รับโอนย่อมมีสิทธิเป็นอย่างเดียวกับผู้โอนและผู้รับโอนอาจมีฐานะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (Holder in due course) ขึ้นมาได้หากว่าในขณะที่มีการสลักหลังให้กันภายหลังนั้นเขาไม่ทราบถึงข้อบกพร่องแห่งสิทธิหรือข้อต่อสู้ที่คู่สัญญาคนก่อน ๆ อาจอ้างขึ้นยันกับผู้โอน [1] แต่ต่อมา U.N.I.L มาตรา 49 วรรคแรกนี้ได้ถูกยกเลิกไปโดย Uniform Commercial Code มาตรา 3-201 (3) โดยหลักใหม่ที่ใช้ใน U.C.C. นั้น กลับมาเหมือนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยอีก กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับโอนตั๋วเงินชนิดให้ใช้เงินตามคำสั่ง (Order Paper) มาโดยมิได้มีการสลักหลังนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้ทรงตั๋วเงินนั้นเลย และจะไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรา 3-307 (2) ซึ่งวางหลักไว้ว่าในคดีที่ฟ้องร้องกันในมูลตั๋วเงินนั้นให้เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องเป็นฝ่ายนำสืบถึงข้อต่อสู้ต่าง ๆ ที่มีกับผู้ทรงด้วย ฉะนั้นผู้รับโอนดังกล่าวจึงกลับต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่าเขาได้ตั๋วเงินมาโดยผู้ทรงคนก่อนโอน (Transfer) สิทธิในตั๋วเงินนั้นให้เขาตามมาตรา 3-201 (1) เมื่อพิสูจน์ได้แล้วจึงจะได้ประโยชน์ตามมาตรา 3-307 (2) ดังกล่าว

3. สิทธิในการยื่นตั๋วเงินให้ผู้จ่ายรับรอง

สิทธิประเภทนี้จะมีแต่เฉพาะกรณีของผู้ทรงตั๋วแลกเงินเท่านั้นตามที่บัญญัติเอาไว้ในมาตรา 927 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่า

"อันตั๋วแลกเงินนั้นจะนำไปยื่นแก่ผู้จ่าย ตามที่อยู่ของผู้จ่ายเพื่อให้รับรองเมื่อไร ๆ ก็ได้ จนกว่าจะถึงเวลากำหนดใช้เงินและผู้ทรงจะเป็นผู้ยื่นหรือเพียงแต่ผู้ที่ได้ตั๋วนั้นไว้ในครอบครองจะเป็นผู้นำไปยื่นก็ได้"

---

[1] Dillavau and Howard and Roberts and Robert, Principles of Business Law, P. 467.

เหตุที่กฎหมายจำเป็นต้องให้สิทธินี้แก่ผู้ทรงตั๋วแลกเงินก็เพราะตั๋วแลกเงินนั้นผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่ายเงินตามตั๋วเป็นคนละคนกัน ฉะนั้น จึงยังไม่เป็นการแน่นอนว่าเมื่อผู้สั่งจ่ายสั่งให้จ่ายเงินแล้วผู้จ่ายจะยอมรับปฏิบัติตามหรือไม่ ผู้ทรงตั๋วแลกเงินฉบับนั้นก็จะไม่มีความวางใจได้เลยว่าเมื่อตั๋วนั้นถึงกำหนดแล้วจะมีผู้ใช้เงินตามตั๋วให้แก่ตน จึงจำเป็นที่กฎหมายจะต้องให้สิทธิแก่ผู้ทรงในอันที่จะนำตั๋วแลกเงินนั้นไปยื่นแก่ผู้จ่าย เพื่อให้ยืนยันว่าผู้จ่ายจะตกลงจ่ายเงินตามตั๋วนั้นหรือไม่ หากผู้จ่ายปฏิเสธไม่ยอมรับปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายแล้ว ผู้ทรงก็ย่อมมีสิทธิที่จะนำตั๋วแลกเงินฉบับนั้นไปฟ้องร้องเอาแก่ผู้สั่งจ่ายได้ทันที โดยมิพักต้องรอให้ตั๋วนั้นครบกำหนดเสียก่อนแต่อย่างใด (ตามมาตรา 959 (ข) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)

เมื่อพิเคราะห์จากมาตรา 927 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวแล้วจะเห็นว่ามีกฎเกณฑ์ในการยื่นตั๋วแลกเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองดังนี้ คือ

1. จะต้องยื่นตั๋วนั้นแก่ผู้จ่าย ณ ที่อยู่ของผู้จ่ายเท่านั้น จึงไม่อาจนำตั๋วไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง ณ สถานที่ยื่นที่มิใช่ที่อยู่ของผู้จ่ายได้

ปัญหา

หากผู้ทรงนำตั๋วแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง ณ สถานที่อื่นที่มิใช่ที่อยู่หรือภูมิลำเนาของผู้จ่ายแล้ว หากผู้จ่ายปฏิเสธไม่รับรองดังนี้จะถือว่าผู้ทรงมีสิทธิที่จะทำคำคัดค้านและไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายได้ทันทีหรือไม่

ข้อนี้เห็นว่า แม้มาตรา 927 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดว่าผู้ทรงจะต้องยื่นตั๋วเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง ณ ที่อยู่ของผู้จ่ายก็ตาม แต่ก็ไม่น่าจะเป็นบทบังคับเด็ดขาดถึงขนาดที่ว่าถ้าไม่ยื่น ณ ที่อยู่ของผู้จ่ายแล้วจะทำให้การยื่นตั๋วเพื่อรับรองนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้ไปเสียเลยทีเดียว เพราะจะเห็นว่าถ้าผู้จ่ายตกลงรับรองแล้วไม่ว่าจะยื่นให้แก่กันที่ใดก็ตามก็ถือว่าเป็นการรับรองที่สมบูรณ์ทั้งนั้น ในทำนองเดียวกันจึงเห็นว่าถ้าผู้จ่ายปฏิเสธการรับรองดังนี้แล้วผู้ทรงก็น่าที่จะมีสิทธิทำคำคัดค้านและไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายได้ทันที เพราะเมื่อผู้จ่ายแสดงเจตนาแล้วว่าจะไม่ยอมรับรองตั๋วเงินนั้น จะยื่นต่อกันที่ไหนผลก็คงเป็นอย่างเดียวกัน

อย่างไรก็ดี หากไม่ยื่นตั๋วให้รับรอง ณ ที่อยู่ของผู้จ่ายแล้ว ผู้จ่ายก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่พิจารณาการยื่นตั๋วเพื่อให้รับรองของผู้ทรงนั้นโดยให้ผู้ทรงต้องนำไปยื่นแก่ตน ณ ที่อยู่ของตนได้ ดังนั้นจะเห็นว่าเป็นกรณีที่ผู้จ่ายมิได้บอกปฏิเสธไม่รับรองตั๋วเงิน ฉะนั้น ผู้ทรงจึงยังไม่มีสิทธิตามมาตรา 959 (ข) (1) แต่อย่างใด

อนึ่ง สำหรับ Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษมิได้กำหนดสถานที่ที่ต้องยื่นตั๋วเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองอย่างมาตรา 927 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่อย่างใด ฉะนั้น กฎหมายอังกฤษจึงถือว่าผู้จ่ายตกลงจะรับรองหรือไม่เป็นสาระสำคัญ

2. ผู้ทรงจะยื่นตั๋วแลกเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองเมื่อใดก็ได้จนกว่าจะถึงเวลาใช้เงินตามตั๋ว เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะได้กำหนดเวลาสำหรับการยื่นตั๋วเงินเพื่อรับรองเอาไว้ หรือกำหนดมิให้ผู้ทรงนำตั๋วยื่นเพื่อให้รับรองก่อนถึงกำหนดวันใดวันหนึ่งก็ได้

3. การยื่นตั๋วเงินเพื่อให้รับรองนั้น ผู้ทรงจะเป็นผู้ยื่นเองหรือบุคคลอื่นที่มีตั๋วเงินไว้ในครอบครองจะเป็นผู้ยื่นก็ได้

อย่างไรก็ดีถ้าบุคคลอื่นที่มีตั๋วเงินไว้ในครอบครองเป็นผู้ยื่น ดังนี้จะต้องหมายความว่าบุคคลอื่นนั้นนำไปเพื่อประโยชน์ของผู้ทรงด้วย ทั้งนี้ เพราะเปรียบเทียบกับมาตรา 41 (1) (a) แห่ง Bills of Exchange Act, 1882 ที่ว่า "The persentment must be made by or on behalf of the holder..."

4. การยื่นตั๋วเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองนั้น นอกจากจะยื่นกับตัวผู้จ่ายเองแล้วยังอาจยื่นกับตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้จ่ายให้รับตั๋วเงินนั้นได้ด้วย [1] และจะยื่นในลักษณะใด ๆ

---

[1] David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, p. 138.

ก็ได้ เพียงแต่ให้มีผลเป็นการถึงตัวผู้จ่ายก็ได้ทั้งสิ้น เช่น การยื่นให้แก่เสมียนคนหนึ่งในสำนักงานของผู้จ่ายตามวิธีปฏิบัติปกติของสำนักงานนั้น ก็ถือว่าได้ยื่นให้แก่ผู้จ่ายแล้ว เช่นกัน [1]

นอกจากที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้สั่งจ่ายจะวางข้อกำหนดห้ามมิให้ ผู้ทรงนำตั๋วเงินไปยื่นแก่ผู้จ่ายเพื่อรับรองก็ได้ ตามมาตรา 927 วรรค 3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่ตั๋วแลกเงินนั้นจะให้ใช้เงินกัน ณ สถานที่อื่นที่มิใช่เป็นภูมิลำเนาของผู้จ่าย หรือเป็นตั๋วที่ให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็น

โดยทั่วไปแล้วการยื่นตั๋วเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองถือว่าเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของผู้ทรงที่จะใช้หรือไม่ใช้สิทธินี้ก็ได้ แต่อย่างไรก็ดี ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงอาจวางข้อกำหนดบังคับให้ผู้ทรงต้องนำตั๋วไปยื่นแก่ผู้จ่ายเพื่อรับรองตามมาตรา 927 วรรค 2 และ 5 ก็ได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จะได้กล่าวถึงโดยละเอียดในส่วนที่ 2 อันว่าด้วยหน้าที่ของผู้ทรงต่อไป

4. สิทธิที่จะปฏิเสธการชำระเงินตามตั๋วก่อนตั๋วถึงกำหนด

ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 942 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

"อันจะบังคับให้ผู้ทรงตั๋วแลกเงินรับเงินใช้ก่อนตั๋วถึงกำหนดนั้น ท่านว่าหากอาจจะทำได้ไม่

อนึ่ง ผู้จ่ายคนใดใช้เงินไปแต่ก่อนเวลาตั๋วเงินถึงกำหนดท่านว่ายอมทำเช่นนั้นด้วยเสี่ยงเคราะห์ของตนเอง"

เหตุที่ต้องมีมาตรา 942 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ขึ้นมาโดยเฉพาะก็เพราะเพื่อเป็นการตัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาตรา 154 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กล่าวคือ มาตรา 154 นั้น ถือว่าเงื่อนเวลาเริ่มต้นหรือสิ้นสุดก็ดีให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่ายอมกำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ ซึ่งลูกหนี้ยอมสละประโยชน์แห่งเงื่อนเวลานี้ได้ตามวรรคท้าย แต่

---

[1] David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, p. 138.

มาตรา 942 นี้บัญญัติเอาไว้เสียเลยว่า ลูกหนี้จะสละประโยชน์แห่งเงื่อนเวลาตามมาตรา 154 เพื่อที่จะบังคับให้ผู้ทรงต้องรับชำระเงินก่อนตั๋วครบกำหนดไม่ได้ ซ้ำยังมีบทลงโทษลูกหนี้ที่จ่ายเงินไปก่อนตั๋วถึงกำหนดเสียอีกว่าอาจต้องเสี่ยงกับความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง

เหตุผลประการอื่น คือ ตั๋วเงินนั้นอาจมีข้อกำหนดให้คิดดอกเบี้ยกันได้ ฉะนั้น ผู้ทรงอาจยังพอใจในดอกเบี้ยที่เขาได้รับอยู่โดยยังไม่ประสงค์จะรับชำระหนี้เงินต้นคืนก็ได้ ซึ่งกรณีอาจมีได้ดังเช่น นาย ก. นำเงินไปฝากบริษัทการเงินแห่งหนึ่งเอาไว้ โดยบริษัทเงินทุนดังกล่าวออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่ นาย ก. ฉบับหนึ่ง โดยระบุดอกเบี้ยเอาไว้ร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันที่ออกตั๋วดังนี้ ต่อมาหากสภาวะเศรษฐกิจดีขึ้นและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของบริษัทเงินทุนต่าง ๆ มีแนวโน้มไปในทางที่จะลดต่ำลงดังนี้ หากบริษัทเงินทุนนั้นจะบังคับให้นาย ก. ต้องรับเงินต้นคืนไปก่อนตั๋วสัญญาใช้เงินจะถึงกำหนดชำระ นาย ก. ก็อาจปฏิเสธไม่ยอมรับชำระได้

หากผู้จ่ายจ่ายเงินไปก่อนตั๋วเงินถึงกำหนดดังนี้ แม้จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ทรงยอมรับชำระหนี้ตามตั๋วเงินนั้นก็ตาม ผู้จ่ายก็ยังต้องมีความเสี่ยงภัยอยู่บ้าง เพราะหากต่อมาภายหลังตั๋วเงินเกิดหลุดไปจากความครอบครองของผู้จ่ายและไปตกอยู่ในมือของผู้ทรงโดยสุจริต ดังนี้ ถ้าผู้ทรงมาเรียกร้องให้ผู้จ่ายจ่ายเงินตามตั๋วนั้นแก่เขา ผู้จ่ายจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ว่าตนได้ชำระหนี้ตามตั๋วนั้นเสร็จสิ้นไปก่อนหน้านี้แล้วไม่ได้ ผู้จ่ายยังคงต้องรับผิดต่อผู้ทรงผู้นั้นอยู่

5. สิทธิในการบังคับการใช้เงินตามตั๋ว

สิทธิที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้ทรงก็คือสิทธิในการที่จะบังคับการใช้เงินเอาจากบรรดาลูกหนี้ หรือคู่สัญญาคนอื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้นที่ต้องมีความผูกพันและรับผิดอยู่ทุกคน ดังจะเห็นได้จากความในมาตรา 967 วรรค 1 และ 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

" ในเรื่องตั๋วแลกเงินนั้น บรรดาบุคคลผู้สั่งจ่ายก็ดี รับรองก็ดี สลักหลังก็ดี หรือวันประกันด้วยอาวัลก็ดี ย่อมต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้ทรง "

ผู้ทรงย่อมมีสิทธิว่ากล่าวเอาความแก่บรรดาบุคคลเหล่านี้ เรียงตัวหรือรวมกันก็ได้ โดยมิพักต้องคำเนินตามลำดับที่คนเหล่านั้นมาต้องผูกพัน

ฯลฯ "

ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์ที่แท้จริงแห่งการออกตั๋วเงินให้แก่กันนั้น คือ เพื่อเป็นการชำระหนี้อย่างหนึ่งอย่างใดที่มีต่อกันเป็นสำคัญ ฉะนั้น ผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของบรรดาคู่สัญญาอื่น ๆ ในตั๋วเงินย่อมใช้สิทธิของตนเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตนได้อย่างเต็มที่และเป็นอิสระ กล่าวคือ จะเรียกให้ลูกหนี้คนหนึ่งคนใดหรือหลายคนร่วมกันรับผิดต่อตนได้โดยไม่ถูกจำกัดว่าจะต้องฟ้องคนนี้ก่อนคนนี้หลัง

โดยทั่วไปแล้วสิทธิที่จะบังคับการใช้เงินตามตั๋วที่ยอมจะเกิดมีขึ้นเมื่อปรากฏเหตุการณ์ว่าตั๋วเงินที่ผู้ทรงถืออยู่นั้นขาดความเชื่อถือเพราะเหตุเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินเสียแล้วประการหนึ่ง หรือปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่าลูกหนี้แห่งตั๋วเงินนั้นไม่สามารถที่จะปฏิบัติการชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรงได้อีกประการหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากมาตรา 959 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

" ผู้ทรงตั๋วแลกเงินจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บรรดาผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งต้องรับผิดตามตั๋วเงินนั้นก็ได้ คือ

ก. ไล่เบี้ยได้เมื่อตั๋วเงินถึงกำหนดในกรณีไม่ใช้เงิน

ข. ไล่เบี้ยได้แม้ทั้งตั๋วเงินยังไม่ถึงกำหนดในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าเขาบอกปัดไม่รับรองตั๋วเงิน

(2) ถ้าผู้จ่ายหากจะได้รับรองหรือไม่ก็ตาม ตกเป็นคนล้มละลายหรือได้งดเว้นการใช้หนี้ แม้การงดเว้นใช้หนี้นั้นจะมิได้มีคำพิพากษาเป็นหลักฐานก็ตาม หรือ ถ้าผู้จ่ายถูกยึดทรัพย์แล้ว การยึดทรัพย์นั้นไร้ผล

(3) ถ้าผู้สั่งจ่ายตั๋วเงินชนิดไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใดรับรองนั้นตกเป็นคนล้มละลาย"

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าสิทธิในการบังคับการใช้เงินตามตั๋วหรือตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรียกว่าสิทธิไล่เบี้ยนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

1. สิทธิไล่เบี้ยเมื่อตั๋วเงินนั้นถึงกำหนดใช้เงินแล้ว

เมื่อตั๋วเงินถึงกำหนดแล้วและปรากฏว่าผู้ทรงมิได้รับการใช้เงินตามตั๋วผู้ทรงก็ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บรรดาคู่สัญญาที่ต้องรับผิดอยู่ต่อตนได้ทันทีดังกล่าวแล้วแต่ตน แต่บางกรณี เช่น กรณีของตั๋วแลกเงินผู้ทรงอาจต้องดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้เสียก่อนจึงจะสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยแห่งตนได้นั่นคือการต้องทำคำคัดค้านตามมาตรา 960 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั่นเอง ถ้าปรากฏว่าผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านตามระเบียบแล้ว ผู้ทรงย่อมเสียสิทธิดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงโดยละเอียดต่อไปในส่วนที่ว่าด้วยหน้าที่ของผู้ทรง

2. สิทธิไล่เบี้ยแม้ตั๋วเงินจะยังไม่ถึงกำหนดใช้เงิน

อาจแบ่งออกพิจารณาได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

1. เมื่อผู้จ่ายบอกปัดไม่รับรองตั๋วเงิน ตามปกติในตั๋วแลกเงินนั้นผู้จ่ายย่อมถือว่าเป็นลูกหนี้ชั้นต้นแห่งตั๋วเงิน ฉะนั้น เมื่อผู้จ่ายไม่ยอมรับรองตั๋วแลกเงินเสียแล้วก็เท่ากับว่าผู้ทรงไม่มีโอกาสที่จะได้รับการใช้เงินตามตั๋วอีกต่อไปแล้ว และถือว่าเป็นกรณีที่ ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังผิดคำสัญญาตามมาตรา 914 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ว่า ตั๋วแลกเงินนี้เมื่อได้นำยื่นโดยชอบแล้วจะมีผู้รับรองและใช้เงินตามเนื้อความแห่งตั๋วแล้ว กฎหมายซึ่งให้สิทธิแก่ผู้ทรงที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ผิดสัญญาทั้งหลายได้ทันที

2. เมื่อผู้จายไม่ว่าจะได้รับรองตั๋วแลกเงินนั้นแล้วหรือไม่ก็ตาม ตกอยู่ในภาวะอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ คือ

ก. ผู้จายล้มละลาย ที่ว่าล้มละลายนี้ย่อมหมายความรวมถึงการที่ศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดด้วย ทั้งนี้เพราะในขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มีผลใช้บังคับนั้น ยังใช้กฎหมายล้มละลายฉบับเก่าอยู่ คือ พระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 ซึ่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับดังกล่าวยังไม่มีหลักเกณฑ์เรื่องพิทักษ์ทรัพย์แต่อย่างใด เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ขึ้นแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้บัญญัติวิธีพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดขึ้นอีกขั้นหนึ่งก่อนที่จะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ประนอมหนี้ก่อนล้มละลายได้

ข. ผู้จายได้งดเว้นการใช้หนี้ ที่ว่างดเว้นการใช้หนี้นั้นหมายความถึงการงดเว้นใช้หนี้เป็นการทั่วไปแก่เจ้าหนี้ทุกคน ทำนองเป็นคนล้มละลาย คือ งอเพราะไม่สามารถใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ได้ทั่วไป ถ้าปฏิเสธการใช้หนี้แก่เจ้าหนี้บางคนบางราย บางทีอาจเป็นเพราะมีข้อต่อสู้ว่า มิได้เป็นหนี้หรือว่าเป็นแต่ใช้แล้ว ดังนี้ไม่อยู่ในความหมายของข้อที่ว่านี้ [1] เพราะแต่เดิมนั้นการงดเว้นการใช้หนี้เป็นเหตุให้ถูกฟ้องล้มละลายได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ร.ศ. 130 มาตรา 7 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อเทียบกับปัจจุบันนี้แล้วก็คือการที่เป็นคนมีหนี้สินล้นพ้นตัวนั่นเอง แม้ศาลจะยังไม่พิพากษาให้ล้มละลายก็เป็นเหตุให้ผู้ทรงใช้สิทธิไล่เบี้ยก่อนตั๋วเงินถึงกำหนดได้

ค. ผู้จายถูกยึดทรัพย์และการยึดทรัพย์นั้นไร้ผล หมายความว่า มีคำพิพากษาให้ผู้จายชำระหนี้แก่โจทก์แล้ว แต่ไม่ชำระ โจทก์ในคดีนั้นจึงได้ดำเนินการบังคับคดีโดยเข้ายึดทรัพย์ของผู้จาย แต่ปรากฏว่ายึดทรัพย์ไม่ได้หรือยึดแล้วแต่ได้มาไม่พอชำระหนี้ตามคำพิพากษานั่นเอง [2] อนึ่ง คำว่าเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้จายตามมาตรา 241 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ย่อมไม่ใช่ความหมายของคำว่ายึดทรัพย์ตามมาตรา 959 นี้แต่อย่างใด

---

[1] ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 116.

[2] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดตั๋วเงิน, หน้า 124.

3. ถ้าผู้สั่งจ่ายล้มละลาย ให้สังเกตว่าผู้สั่งจ่ายนี้มาตรา 959 หมายเฉพาะแต่ผู้สั่งจ่ายตั๋วเงินชนิดที่ไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใดรับรองเท่านั้น กล่าวคือ อาจเป็นผู้สั่งจ่ายในตั๋วเงินดังต่อไปนี้ คือ

- ตั๋วเงินที่ห้ามมิให้ผู้ทรงยื่นเพื่อการรับรองตามมาตรา 927 วรรค 3 ป.พ.พ.
- ตั๋วเงินที่ถึงกำหนดจ่ายเงินเมื่อทวงถามหรือเมื่อได้เห็น
- ตั๋วสัญญาใช้เงิน
- เช็ค

คำว่าล้มละลายนี้คงเหมือนกับที่กล่าวมาแล้วแต่ต้น คือรวมความถึงการที่ผู้สั่งจ่ายตั๋วเงินดังกล่าวถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไม่ว่าชั่วคราวหรือเด็ดขาดด้วย เหตุที่กฎหมายบังคับไว้ดังนี้ก็เพราะตั๋วเงินชนิดที่ไม่ต้องมีผู้ใดรับรองนั้นผู้สั่งจ่ายย่อมเป็นลูกหนี้ชั้นต้นแห่งตั๋วเงินนั้น ซึ่งเมื่อลูกหนี้ชั้นต้นล้มละลายเสียแล้วดังนี้ ตั๋วเงินนั้นก็ขาดหลักประกันที่ผู้ทรงจะได้รับการใช้เงินต่อไป กฎหมายจึงให้สิทธิไล่เบี้ยได้ก่อนตั๋วเงินถึงกำหนด

ข้อสังเกต

1. ตามปกติแล้วมาตรา 959 นี้ย่อมนำไปใช้กับกรณีตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็คได้ด้วย แต่สำหรับมาตรา 959(ข)(1) นั้น กล่าวถึงไว้แต่เฉพาะตัวผู้จ่ายบอกปัดไม่รับรองตั๋วแลกเงินเท่านั้น จึงเป็นการยกเว้นไม่ต้องเอาไปใช้กับกรณีของตั๋วสัญญาใช้เงินและเช็ค เพราะตั๋วเงินสองอย่างหลังนี้ไม่จำต้องมีผู้ใดรับรองอยู่แล้ว สำหรับ(ข)(2) นั้น คำว่าผู้จ่ายอาจรวมความไปถึงผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินได้ด้วย เพราะโดยเจตนารมย์ของกฎหมายแล้วถือว่าผู้รับรองตั๋วแลกเงินกับผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินต่างเป็นลูกหนี้ชั้นต้นแห่งตั๋วเงินเท่าเทียมกันดังจะเห็นได้จากมาตรา 986 วรรคแรก ป.พ.พ. ที่บัญญัติว่า "ผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกับผู้รับรองตั๋วแลกเงิน"

2. กรณีที่ผู้จ่ายล้มละลายงดเว้นการใช้หนี้หรือถูกยึดทรัพย์และการยึดทรัพย์นั้นไร้ผลตามมาตรา 959 (ข)(2) นั้น ต่างกับกรณีที่ผู้จ่ายบอกปัดไม่รับรองตั๋วเงินตาม (1) เพราะกรณีแรกนั้นผู้ทรงจะต้องยื่นตั๋วเงิน (แม้จะยังไม่ถึงกำหนดก็ตาม) ให้แก่ผู้จ่ายเพื่อให้ผู้จ่ายใช้เงินเสียก่อน เมื่อไม่ได้รับการใช้เงินจึงจะทำการคัดค้านและไล่เบี้ยได้ ทั้งนี้เนื่องจากยังไม่เป็น

การแน่นอนว่า ผู้จ่ายจะปฏิเสธการใช้เงินหรือไม่ แต่ในกรณีหลังผู้ทรงทำคำคัดค้านหรือยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้เลยทันทีไม่ต้องยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายจ่ายเงินอีกเพราะกรณีเป็นที่แน่ชัดแล้วว่า ผู้จ่ายจะไม่จ่ายเงินหรือไม่อาจจ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินนั้นได้อีกต่อไปแล้ว

ส่วนที่ 2: หน้าที่ของผู้ทรงตั๋วเงิน

ในส่วนที่ 1 นั้น ได้กล่าวมาแล้วถึงสิทธิของผู้ทรงตั๋วเงิน ซึ่งสิทธิดังกล่าวแล้วเหล่านั้นผู้ทรงจะใช้สิทธิของเขาหรือไม่ก็ได้ แต่สำหรับในส่วนที่ 2 นี้ จะได้ศึกษาถึงกรณีที่กฎหมายถือว่าเป็นหน้าที่ที่ผู้ทรงตั๋วเงินจะต้องกระทำ การที่ผู้ทรงละเว้นไม่กระทำการตามหน้าที่ดังที่กฎหมายได้วางกำหนดเอาไว้อาจมีผลเป็นการทำให้ผู้ทรงฟ้องเสียสิทธิของเขาอย่างหนึ่งอย่างใดไปได้ จึงถือเป็นกรณีที่บังคับผู้ทรงซึ่งต่างกับในส่วนที่ 1 กรณีที่ผู้ทรงไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้นั้นในกฎหมายของอังกฤษ เรียกว่า "Laches" แต่กฎหมายไทยมิได้บัญญัติศัพท์เอาไว้โดยเฉพาะแต่อย่างใด

หน้าที่ของผู้ทรงตั๋วเงินนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น 5 อย่าง คือ

1. หน้าที่ต้องยื่นตั๋วเงินเพื่อการรับรอง
2. หน้าที่ต้องยื่นตั๋วเงินเพื่อการใช้เงิน
3. หน้าที่ต้องทำคำคัดค้านกรณีเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน
4. หน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวกรณีตั๋วเงินขาดความเชื่อถือ
5. หน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวกรณีตั๋วเงินหายหรือถูกลัก

ดังจะได้พิจารณาหน้าที่ของผู้ทรงดังกล่าวแล้ว โดยละเอียดต่อไปนี้

1. หน้าที่ต้องยื่นตั๋วเงินเพื่อการรับรอง

ดังได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ในส่วนที่ 1 ว่า การยื่นตั๋วเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองนั้นโดยทั่วไปแล้วถือว่าเป็นสิทธิของผู้ทรงที่จะยื่นหรือไม่ก็ได้ แต่อย่างไรก็ดีมีตั๋วเงินบางประเภท

ที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ทรงเลยทีเดียวว่าผู้ทรงตั๋วเงินเหล่านั้นจะต้องนำไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองเสียก่อนที่ตั๋วเงินจะถึงกำหนด ตั๋วเงินเหล่านั้นได้แก่

ก. ตั๋วแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลากำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็น (มาตรา 928 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ตั๋วเงินประเภทนี้ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องนำตั๋วไปยื่นให้แก่ผู้จ่ายเพื่อรับรองตั๋วเงินนั้นภายในกำหนด 6 เดือน นับแต่วันที่ลงในตั๋วเงินนั้น ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เริ่มต้นนับระยะเวลาถึงกำหนดของตั๋วเงินนั้นได้นั่นเอง เพราะหากไม่ยื่นให้รับรองแล้วตั๋วเงินนั้นก็ยังไม่เริ่มนับวันถึงกำหนดชำระกันเสียที ทำให้ผู้สั่งจ่ายและคู่สัญญาคนอื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้นต้องผูกพันตามตั๋วเงินนั้นต่อไปไม่สิ้นสุด กฎหมายจึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของผู้ทรงที่ต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง การไม่ยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองหรือยื่นเมื่อล่วงพ้นกำหนด 6 เดือน นับแต่วันที่ลงในตั๋วนั้นแล้ว ผู้ทรงก็อาจเสียสิทธิดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

ข้อสังเกต

1. หากตั๋วเงินที่กำหนดให้ใช้เงินภายในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็นนั้นมิได้ลงวันที่ออกตั๋วเอาไว้ กรณีก็ต้องบังคับตามมาตรา 910 วรรคท้าย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคนหนึ่งคนใดทำการโดยสุจริตจะจดวันตามที่ถูกต้องแท้จริงก็ได้

คำว่า วันตามที่ถูกต้องแท้จริงตามมาตรา 910 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ไม่ได้หมายความถึงวันออกตั๋วที่ถูกต้องแท้จริง แต่หมายความถึงวันที่ผู้ทรงลงไว้ เพราะเชื่อโดยสุจริตใจว่าเป็นวันถูกต้องตามความจริงอาจเป็นวันผิดก็ได้ [1] แต่หากเป็นว่าผู้ทรงไม่ทราบเอาเลยว่าออกตั๋วเงินกันวันไหนแน่แล้วมาเติมวันที่เอาไว้โดยเดาเอาเองเช่นนี้ไม่น่าจะเป็นกรณีตาม

---

[1] ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 39.

ความหมายข้างต้นที่ถูกผู้ทรงควรพยายามสอบถามวันที่ออกตั๋วเอาจากคู่สัญญาคนก่อน ๆ ดูเสียก่อน ไม่ใช่มาเดาเอาเองเช่นนี้

อย่างไรก็ดีการที่ผู้ทรงเติมวันที่ออกตั๋วโดยสุจริตตามมาตรา 910 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ กฎหมายมิได้กล่าวเอาไว้ว่าจะมีเป็นผลอย่างไร แต่เมื่อพิเคราะห์ดูจากมาตรา 932 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้วจะเห็นว่ากรณีเป็นเรื่องคล้ายกันอย่างยิ่ง คือตามมาตรา 932 เป็นเรื่องที่ให้ใช้เงินภายในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่วันที่ลงในตั๋วเงินแต่มิได้ลงวันนั้นเอาไว้ กับให้ใช้เงินภายในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็น แต่ผู้รับรองมิได้ลงวันที่รับรองเอาไว้ ส่วนกรณีที่กล่าวมาเป็นเรื่องที่ให้ใช้เงินภายในระยะเวลาเวลาหนึ่ง นับแต่ได้เห็นแต่มิได้ลงวันที่ออกตั๋วไว้ ฉะนั้น จึงน่าจะเอาผลบังคับของมาตรา 932 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้ โดยถือเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงกันอย่างยิ่ง กล่าวคือหากผู้ทรงลงวันที่ออกตั๋วไว้โดยสุจริตแล้ว แม้จะผิดไปจากความจริง ก็ให้ถือว่าเป็นวันที่ถูกต้องและบังคับกันไปตามนั้นได้

2 การยื่นตั๋วเงินประเภทนี้ให้แก่ผู้จ่ายเมื่อพ้นกำหนด 6 เดือน นับแต่วันที่ออกตั๋วไป แล้วมิได้มีผลถึงกับว่าผู้จ่ายจะรับรองไม่ได้ไปด้วย ฉะนั้น หากผู้จ่ายยอมลงนามรับรองการใช้เงินให้แก่ผู้ทรง คำรับรองเช่นนั้นก็ยังคงมีผลใช้ได้อยู่ดี ดังจะเห็นจากถ้อยคำในมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า "ผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่ายและคู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับรอง"

ข. ตั๋วแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้ลงข้อกำหนดเอาไว้ว่าผู้ทรงจะต้องนำตั๋วเงินไปยื่นให้แก่ผู้จ่ายเพื่อรับรอง (มาตรา 927 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ในการที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังที่จะวางข้อกำหนดดังกล่าวไว้ก็เพราะบางครั้งผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังอาจต้องการทราบผลแห่งการรับรองตั๋วเงินนั้นโดยเร็วว่าผู้จ่ายจะรับรองตั๋วแลกเงินหรือไม่ เพื่อที่จะได้เตรียมดำเนินการในขั้นที่เหมาะสมต่อไป เช่น ผู้จ่ายอาจมีหนี้ต่อผู้สั่งจ่ายอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เช่นนี้ ผู้สั่งจ่ายก็อาจออกตั๋วแลกเงินให้แก่ผู้ทรงโดยกำหนดเวลาให้ยื่นเพื่อรับรองไว้ดังกล่าวแล้วได้ เพราะถ้าผู้จ่ายไม่รับรองก็ถือว่าผู้จ่ายมีพฤติการณ์ที่จะปฏิเสธหนี้รายนี้แล้ว ผู้สั่งจ่ายจึงอาจฟ้องผู้สั่งจ่ายทันทีได้ โดยที่ไม่จำต้องรอให้หนี้ระหว่างตนกับผู้จ่ายถึงกำหนดชำระก่อนเป็นต้น

ถ้าผู้ทรงไม่ยื่นตั๋วเพื่อการรับรองจนพ้นกำหนดเวลาที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดไว้แล้ว ผลย่อมเป็นไปตามมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ หากเป็นกรณีที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดเวลาให้ยื่นเพื่อรับรองไว้ ผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทั้งปวง เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ผู้สั่งจ่ายได้วางกำหนดเงื่อนไขนั้นเอาไว้โดยเจตนาว่าถ้ายื่นช้ากว่านั้นตนจะไม่รับรองว่ามีผู้รับรองและใช้เงินตามตั๋ว (ตามมาตรา 914 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) เท่านั้น ซึ่งในกรณีหลังนี้ ผู้สั่งจ่ายยังคงต้องรับผิดอยู่แม้ผู้ทรงจะยื่นตั๋วเงินเกินกำหนด แต่ถ้าเป็นตั๋วที่ผู้สลักหลังกำหนดเวลาให้ยื่นเพื่อรับรองเอาไว้ ผู้ทรงก็คงเพียงแต่สิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลังคนนั้นเท่านั้น แต่ยังมีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังคนอื่น ๆ ได้อยู่อีก

ค. <u>ตั๋วสัญญาใช้เงินซึ่งให้ใช้เงินภายในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็น</u> (มาตรา 986 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ตามปกติหากเป็นตั๋วสัญญาใช้เงินจะไม่มีการยื่นให้ผู้จ่ายรับรองอีกเพราะผู้ออกตั๋วกับผู้จ่ายก็เป็นคน ๆ เดียวกันอยู่แล้ว แต่สำหรับตั๋วสัญญาใช้เงินดังกล่าวข้างต้น ต้องมีการนำไปยื่นให้ผู้ออกตั๋วจดรับรู้ด้วย การยื่นให้จดรับรู้นี้มิได้มีจุดประสงค์จะให้เป็นการสอบถามว่าผู้จ่ายจะยอมผูกพันและจ่ายเงินตามตั๋วหรือไม่อย่างกรณีของตั๋วแลกเงิน แต่เป็นเรื่องที่ต้องการจะให้เริ่มนับระยะเวลาที่ตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นจะถึงกำหนดใช้เงินต่างหากทั้งนี้ เพราะผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินย่อมต้องผูกพันตามตั๋วนี้มาแต่แรกแล้ว

สำหรับระยะเวลาที่ต้องยื่นตั๋วสัญญาใช้เงินให้ผู้ออกตั๋วจดรับรู้นี้ คือระยะเวลาตามมาตรา 928 กล่าวคือ ต้องทำภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่ออกตั๋วนั่นเอง

<u>ปัญหา</u>

หากผู้ทรงตั๋วสัญญาใช้เงินดังกล่าวไม่ยื่นตั๋วให้ผู้ออกตั๋วจดรับรู้ภายในกำหนดเวลาดังกล่าวผลจะเป็นอย่างไร หรือถ้ายื่นภายในกำหนดแล้วผู้ออกตั๋วไม่ยอมจดรับรู้หากผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านผลจะเป็นอย่างไร

คำตอบอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. ถ้าไม่ยื่นตั๋วให้ผู้ออกตั๋วจดรับรู้ภายในกำหนด จะเอามาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาปรับก็ไม่ได้ เพราะมาตรา 985 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้กำหนดเอามาตรา 973 มาใช้บังคับกรณีของตั๋วสัญญาใช้เงินด้วย แต่จะถือว่าไม่มีผลอะไรเสียเลยก็คงไม่ถูกต้อง ฉะนั้น ถ้าไม่ยื่นก็น่าจะมีผลเป็นว่าให้เริ่มนับระยะเวลาที่ตั๋วจะถึงกำหนดนับจากวันที่ครบกำหนดจะต้องยื่นไปเท่านั้น เช่น ถ้าออกตั๋วสัญญาใช้เงินโดยให้ใช้เงินภายใน 1 เดือน นับแต่ได้เห็น โดยออกตั๋วเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2525 ดังนี้จะครบกำหนดที่ต้องยื่นให้ผู้ออกตั๋วสัญญารับรู้ในวันที่ 5 กรกฎาคม 2525 ถ้าไม่ยื่นก็น่าจะมีผลว่า กำหนด 1 เดือนนั้นเริ่มนับตามวันที่ 5 กรกฎาคม 2525 นั้นเป็นต้นไป คือจะถึงกำหนดใช้เงินในวันที่ 5 สิงหาคม 2525 จะมีผลถึงการนับอายุความตามมาตรา 1001 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ต่อไป

2. ถ้ายื่นตั๋วไปแล้วผู้ออกตั๋วไม่ยอมจดรับรู้ แต่ผู้ทรงก็ไม่ทำคัดค้าน จะเห็นว่ากรณีนี้จะเอามาตรา 960, 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ปรับไม่ได้เช่นกัน จึงน่าจะมีผลเพียงแต่ว่าถ้าไม่ทำคำคัดค้านให้ปรากฏเป็นหลักฐานว่าผู้ออกตั๋วไม่ยอมมาจดรับรู้ ก็เป็นกรณีที่ไม่มีหลักฐานอะไรแสดงว่าผู้ออกตั๋วบอกปัดไม่ยอมรับรู้เท่านั้น [1]

สำหรับตั๋วเงินที่ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องนำไปยื่นเพื่อให้รับรองก็คงมีดังกล่าวนี้เท่านั้น ตั๋วนอกจากนั้นผู้ทรงจะนำไปยื่นเพื่อให้รับรองหรือไม่ก็ได้อย่างไรก็ดีมีข้อสังเกตว่า มีตั๋วเงินบางประเภทที่ จะห้ามการนำไปยื่นเพื่อรับรองไม่ได้ ตามที่ระบุในมาตรา 927 วรรค 3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (คือตั๋วเงินที่ให้ใช้เงิน ณ สถานที่ยื่นที่มิใช่ภูมิลำเนาของผู้จ่าย) ก็มิได้หมายความว่า ตั๋วดังกล่าวจะต้องมีการยื่นให้รับรองเสมอไป ดังจะเห็นว่าไม่มีกฎหมาย

---

[1] เรื่องเดียวกัน, หน้า 158.

มาตราใดบังคับให้ยื่นตั๋วเพื่อให้รับรองหรือบัญญัติให้ผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิด [1] การยื่นหรือไม่ยื่นจึงยังคงเป็นสิทธิของผู้ทรงอยู่

ตาม Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษนั้น ก็ถือว่าการยื่นตั๋วเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองจะถือเป็นหน้าที่ที่ผูกระทำต่อเมื่อตั๋วเงินนั้นเป็นตั๋วเงินประเภทหนึ่งประเภทใด ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นตั๋วเงินที่สั่งจ่ายภายในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง ภายหลังได้เห็น (มาตรา 39 (1) ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรองภายในระยะเวลาอันควร ถ้าผู้ทรงไม่ปฏิบัติดังนี้ ถือว่าผู้สั่งจ่ายและคู่สัญญาคนก่อน ๆ เป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิด สำหรับระยะเวลาอันควรจะเป็นแค่ไหนเพียงใดนั้นต้องดูจากลักษณะของตั๋วเงินและแนวทางปฏิบัติของตั๋วที่มีลักษณะเช่นเดียวกันนั้นและข้อเท็จจริงอย่างอื่นประกอบกันไป ซึ่งในการพิจารณาปัญหาข้อนี้จะต้องคำนึงทั้งผลประโยชน์ของผู้ทรงและบุคคลผู้ที่เป็นลูกหนี้แห่งตั๋วเงินนั้นประกอบกันไปเสมอ [2]

2. เป็นตั๋วเงินที่มีข้อกำหนดโดยแจ้งชัดว่าจะต้องยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง

3. เป็นตั๋วเงินที่ให้ใช้เงิน ณ สถานที่ยื่นที่มิใช่เป็นที่อยู่หรือที่ทำการงานของผู้จ่าย

ตั๋วเงินตามข้อ 2. และ 3. นั้น แม้จะถือว่าผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตั๋วเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองก็ตามแต่ถ้าไม่มีข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว ผู้ทรงจะยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองภายในเวลาใด ๆ ก็ได้ก่อนที่ตั๋วนั้นจะถึงกำหนดใช้เงินและถ้าปรากฏว่าผู้ทรงมิได้ยื่นตั๋วเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง แต่เหตุที่มิได้ยื่นนั้นเป็นเพราะเหตุสุดวิสัยอย่างอื่นที่ผู้ทรงไม่อาจฝ่าฝืนได้แม้จะได้ใช้ความระมัดระวังพอสมควรแล้วก็ตาม ดังนี้ มาตรา 39 (4) ไม่ถือว่าเป็นความผิดของผู้ทรง ฉะนั้น ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังจึงยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิด

---

[1] เฉลิม ยงบุญเกิด, ตั๋วแลกเงิน, หน้า 107.

[2] David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, p. 137.

อย่างไรก็ดี ตามมาตรา 41 (2) ถือว่าในกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าหน้าที่ยื่นตั๋วเพื่อรับรองตามที่กล่าวมานั้นผู้ทรงไม่จำเป็นต้องทำและถือว่าตั๋วเงินนั้นขาดความเชื่อถือทันที คือ

1. เมื่อผู้จ่ายตายหรือล้มละลาย หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีตัวตนอยู่จริง หรือเป็นบุคคลที่ไม่อาจเข้าเป็นคู่สัญญาในตั๋วเงินนั้นได้เลย

2. เมื่อผู้ทรงได้ใช้ความพยายามตามสมควรแล้วยังไม่อาจยื่นตั๋วเงินนั้นให้แก่ผู้จ่ายเพื่อรับรองได้

3. แม้การยื่นตั๋วให้รับรองจะทำไม่ถูกต้อง แต่ผู้จ่ายได้ปฏิเสธการรับรองโดยเอาเหตุผลอื่นที่มิใช่เรื่องการยื่นไม่ถูกวิธีนั้นมาอ้างแก่ผู้ทรง

เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยแล้วจะเห็นว่าส่วนใหญ่จะเหมือนกันคงต่างกันที่ว่าตั๋วเงินที่ให้ใช้เงินภายในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็นตามข้อ 1 นั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดเวลาให้ยื่นเพื่อรับรองเอาไว้เลย คือ ต้องทำภายใน 6 เดือนนี้เท่านั้น ไม่ว่าตั๋วนั้นจะได้โอนกันไปกี่ทอดแล้วก็ตาม แต่ของอังกฤษไม่กำหนดเวลาเอาไว้แน่นอนตายตัว และผู้ทรงหากได้โอนตั๋วนั้นต่อไปภายในเวลาอันสมควรเช่นนี้ก็ยังไม่ถือเป็นเหตุให้ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังหลุดพ้นจากความรับผิด ฉะนั้น ถ้ามีการโอนต่อ ๆ กันหลายทอดแล้วก็อาจเกินกำหนด 6 เดือน อย่างที่ระบุในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้

อีกประการหนึ่ง คือ ตั๋วที่ให้ใช้เงิน ณ ที่อื่นที่มิใช่เป็นภูมิลำเนาของผู้จ่าย นั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ทรงที่จะต้องยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง แต่ของอังกฤษถือเป็นหน้าที่ของผู้ทรง (Laches) ซึ่งถ้าไม่ทำก็จะมีผลเสียหายได้

2. <u>หน้าที่ต้องยื่นตั๋วเงินเพื่อการใช้เงิน</u>

โดยปกติอาจกล่าวได้ว่าผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตั๋วเงินเพื่อให้ผู้จ่ายใช้เงินตามกำหนด ทั้งนี้เพราะกฎหมายประสงค์ที่จะให้ภาระผูกพันที่เกิดขึ้นตามตั๋วเงินนั้นสิ้นสุดกันไปโดยเร็วที่สุด

เพื่อที่ลูกหนี้ของตั๋วเงินนั้นจะได้หลุดพ้นจากภาระความรับผิดต่อไปไม่ต้องติดพันยึดเยื้อกันอยู่หรือมิฉะนั้นก็จะได้ทราบว่าผู้จ่ายจะจ่ายเงินหรือไม่เพื่อที่จะได้ดำเนินการตามกฎหมายเอาแก่กันต่อไป

อย่างไรก็ดี ก็มีเพียงตั๋วเงินบางประเภทเท่านั้นที่กฎหมายถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ทรงซึ่งเมื่อไม่ปฏิบัติตามแล้วจะมีบทกำหนดโทษเอาไว้ซึ่งตั๋วเงินเหล่านั้นได้แก่

ก. ตั๋วแลกเงินชนิดให้ใช้เงินเมื่อได้เห็น ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 944 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่า "อันตั๋วแลกเงินซึ่งให้ใช้เงินเมื่อได้เห็นนั้น ท่านว่ายอมจะพึงใช้เงินในวันเมื่อยื่นตั๋ว ทั้งนี้ต้องยื่นให้ใช้เงินภายในกำหนดเวลาซึ่งบังคับไว้เพื่อการยื่นให้รับรองตั๋วเงินชนิดให้ใช้เงินในเวลาใดเวลาหนึ่งภายหลังได้เห็นนั้น

กล่าวคือตั๋วชนิดนี้ผู้ทรงจะต้องนำไปยื่นเพื่อขอรับเงินเสียภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตั๋วเงินนั้น ถ้าไม่ยื่นภายในเวลาดังกล่าวนี้จะทำให้ผู้ทรงเสียสิทธิไล่เบี้ยแก่ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังและคู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับรอง ตามมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข. <u>ตั๋วแลกเงินที่มีข้อกำหนดว่า "ไม่จำต้องมีคำคัดค้าน"</u> โดยปกติตั๋วแลกเงินนั้นผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะยอมปลดเปลื้องภาระในการทำคำคัดค้านของผู้ทรงได้โดยการจดแจ้งคำว่า ไม่จำต้องมีคำคัดค้าน หรือไม่คัดค้าน หรือถ้อยคำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกันนี้ลงไปในตั๋วเงิน ซึ่งจะมีผลให้ผู้ทรงไม่จำต้องทำคำคัดค้านต่อไป แม้ตั๋วเงินนั้นจะขาดความเชื่อถือเพราะเหตุเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินแล้วก็ตาม แต่ข้อกำหนดดังกล่าวแล้วนี้ยอมไม่ปลดผู้ทรงให้พ้นไปจากหน้าที่นำตั๋วเงินยื่นภายในเวลากำหนดแต่อย่าง (มาตรา 964 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ฉะนั้นถ้าผู้ทรงไม่นำตั๋วเงินดังกล่าวไปยื่นแก่ผู้จ่ายเพื่อให้ใช้เงินในวันถึงกำหนดตามมาตรา 941 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ก็จะทำให้ผู้ทรงสิ้นสิทธิไล่เบี้ย ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

ค. ตั๋วแลกเงินชนิดอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวแล้วในข้อ ก. และ ข. ความจริงแล้ว กฎหมายมิได้กล่าวเอาไว้ว่า ตั๋วแลกเงินชนิดอื่นหากไม่ยื่นให้ใช้เงินในวันถึงกำหนดแล้วผลจะเป็นอย่างไร เพราะมาตรา 941 นั้นก็ได้แต่วางหลักว่าผู้ทรงจะต้องนำตั๋วเงินไปยื่นต่อผู้จ่ายในวันถึงกำหนดใช้เงินเท่านั้น แต่มิได้วางบทลงโทษใด ๆ เอาไว้ และมาตรา 973 (1) และ (3) ก็กล่าวเอาไว้แต่ตั๋วแลกเงินตามข้อ ก. และ ข. เท่านั้น มิได้กล่าวถึงตั๋วแลกเงินชนิดอื่น ๆ เอาไว้ด้วย

อย่างไรก็ดี ผลบังคับในเรื่องนี้กลับไปปรากฏอยู่ในมาตรา 973 (2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กล่าวว่าถ้าไม่ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินภายในเวลาที่กำหนดแล้วผู้ทรงจะเสียสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง ฯลฯ ทั้งนี้เพราะกำหนดเวลาในการทำคำคัดค้านนั้น มาตรา 960 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า "คำคัดค้านการไม่ใช้เงินต้องทำในวันซึ่งจะพึงใช้เงินตามตั๋วนั้น หรือวันใดวันหนึ่งภายในสามวันต่อแต่นั้นไป" ฉะนั้น ถ้าผู้ทรงไม่ยื่นตั๋วในวันที่กำหนดไว้นั้นก็จะทำคำคัดค้านไม่ได้ตามกำหนด ซึ่งจะต้องผ่านพ้นในเวลานั้นไปตาม (2) ถือว่าสิ้นสิทธิไล่เบี้ยได้เช่นเดียวกัน [1]

มีข้อสังเกตว่ากำหนดการยื่นตั๋วเพื่อให้ใช้เงินของทั้งสามกรณีตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้มีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือ ตั๋วเงินตามข้อ ก. และ ข. นั้นหากไม่ยื่นในวันที่ตั๋วเงินถึงกำหนดแล้วผู้ทรงก็จะเสียสิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 973 ไปทันที แต่กรณีตามข้อ ค. นี้ แม้ผู้ทรงจะยื่นตั๋วเกินกำหนดเวลาใช้เงินไปบ้างก็ตาม ก็ไม่ทำให้ผู้ทรงเสียสิทธิไล่เบี้ยไปในทันทีนั้น เพียงแต่ว่าถ้ายื่นช้าก็อาจทำคำคัดค้านไม่ทัน ซึ่งจะมีผลเสียตามมาตรา 973 (2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้เท่านั้น แต่ถ้ายังทำคัดค้านทันก็ไม่มีผลเสียหายอะไร เช่น ตั๋วแลกเงินสั่งให้ใช้เงินในวันที่ 1 มกราคม 2525 ดังนี้ แม้ผู้ทรงจะมายื่นตั๋วแก่ผู้จ่ายในวันที่ 2 หรือ 3 หรือ

---

[1] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด, ตั๋วเงิน, หน้า 111.

4 มกราคม 2525 ก็ตาม แต่ถ้ายังทำคำคัดค้านได้ทันคือได้ทำภายในวันที่ 4 มกราคม 2525 เป็นอย่างช้าแล้ว ผู้ทรงนั้นก็หาสิ้นสิทธิไล่เบี้ยแต่อย่างใดไม่

ง. เช็ค โดยทั่วไปเช็คเป็นตั๋วเงินชนิดที่ใช้เงินเมื่อทวงถาม (มาตรา 987 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ฉะนั้น เมื่อออกให้แก่กันในวันใดก็ย่อมที่จะยื่นให้ธนาคารใช้เงินได้ในวันนั้น หรือกรณีเป็นเช็คลงวันที่ล่วงหน้า เมื่อถึงกำหนดวันที่ลงไว้นั้นก็ย่อมยื่นให้ใช้เงินได้เช่นกัน กฎหมายจึงไม่ถือว่าถ้าผู้ทรงเช็คยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงินเกินกำหนดแล้วจะเกิดข้อเสียหายอย่างใดบ้าง ดังจะเห็นได้ว่ากฎหมายมิได้ให้นำเอามาตรา 928, 941, 944 และ 973 มาใช้บังคับในเรื่องเช็คแต่อย่างใด แต่หากผู้ทรงเก็บเช็คนั้นไว้นานเกินไปก็จะมีผลเสียหายตามมาตรา 990 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กล่าวคือ ถ้าเป็นเช็คที่ออกให้ใช้เงินในเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็คแล้วผู้ทรงมิได้ยื่นเสียภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค หรือถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินที่อื่นแล้วมิได้ยื่นเสียหายในสามเดือนแล้วผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลังทั้งปวง และยังเสียสิทธิไล่เบี้ยอันมีต่อผู้สั่งจ่ายด้วยเพียงเท่าที่ผู้สั่งจ่ายต้องเสียหายไปอย่างหนึ่งอย่างใดเพราะเหตุที่ผู้ทรงไม่ยื่นเช็คนั้น

สำหรับกรณีของตั๋วสัญญาใช้เงินนั้น แม้กฎหมายจะกำหนดให้นำมาตรา 941, 944 มาใช้บังคับด้วยก็ตามแต่ก็มิได้ให้นำเอามาตรา 973 มาใช้บังคับด้วยฉะนั้นจึงมีแต่บทบังคับผู้ทรงเอาไว้ลอย ๆ แต่ไม่มีบทลงโทษในกรณีที่ผู้ทรงฝ่าฝืน ผู้ทรงตั๋วสัญญาใช้เงินจึงไม่จำต้องนำตั๋วไปยื่นในวันที่ตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นถึงกำหนดแต่อย่างใด และจะถือว่าเป็นการที่ผู้ทรงยอมผ่อนเวลาให้แก่ผู้จ่ายก็เห็นจะไม่ได้ด้วยเพราะการผ่อนเวลาหมายถึงการแสดงเจตนาตกลงยินยอมให้เลื่อนเวลาชำระหนี้ไป เป็นผลผูกพันผู้ทรงทำให้ไม่อาจใช้สิทธิไล่เบี้ยในระหว่างเวลาที่ผ่อนออกไปนั้นได้ มิใช่แต่เพียงกรณีที่ผู้ทรงผ่อนผันโดยแสดงออกแต่เพียงว่าจะยังไม่ว่ากล่าวฟ้องร้องเท่านั้น ซึ่งยังไม่มีผลผูกพันแต่อย่างใด [1]

---

[1] เรื่องเดียวกัน, หน้า 110.

สำหรับ Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษนั้นถือว่าการยื่นตั๋วให้ใช้เงินนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ทรงอย่างหนึ่ง คือ ถ้าผู้ทรงไม่ยื่นให้ใช้เงินแล้วผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทั้งปวงเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิด (มาตรา 45 วรรคแรก)

สาระสำคัญของมาตรา 45 นี้ คือ ถ้าตั๋วนั้นมีการระบุกำหนดเวลาใช้เงินเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นการระบุวันเอาไว้โดยแจ้งชัดหรือให้ใช้เงินภายในเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่วันที่ลงในตั๋วก็ดี ถือว่าถ้าผู้ทรงไม่ยื่นให้ใช้เงินในวันถึงกำหนด (on the day it falls due) แล้วผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังทั้งปวง

แต่ถ้าเป็นตั๋วเงินชนิดที่ให้ใช้เงินเมื่อทวงถามแล้ว มาตรา 45 (2) กำหนดว่าผู้ทรงจะต้องยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินภายในเวลาอันสมควร (within a reasonable time) นับแต่วันที่ได้มีการออกตั๋วแก่กันหรือหากเป็นกรณีที่ผู้ทรงรับโอนตั๋วนั้นมาอีกต่อหนึ่งก็นับแต่วันที่ได้รับโอนมานั้นซึ่งการจะพิเคราะห์ว่าเวลาใดเป็นเวลาอันสมควรนี้จะต้องดูตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 45 (2) วรรค 2 กล่าวคือ จะต้องพิจารณาจากลักษณะของตั๋วเงินและแนวทางปฏิบัติของตั๋วเงินที่มีลักษณะเช่นเดียวกันนั้นและข้อเท็จจริงอย่างอื่นประกอบกันไปด้วย

3. <u>หน้าที่ต้องทำคำคัดค้านกรณีเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน</u>

หน้าที่ที่ผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้านนี้ ปรากฏอยู่ในมาตรา 960 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า

"การที่ตั๋วแลกเงินขาดรับรองหรือขาดใช้เงินนั้นต้องทำเป็นหลักฐานตามระเบียบด้วยเอกสารฉบับหนึ่งเรียกว่า คำคัดค้าน"

ซึ่งจากมาตรา 960 นี้จะทำให้เห็นว่าเมื่อตั๋วแลกเงินขาดความเชื่อถือแล้วเป็นหน้าที่ของผู้ทรงที่จะต้องทำคำคัดค้านขึ้นก่อน จึงจะใช้สิทธิไล่เบี้ยได้ หากไม่ทำคำคัดค้านเสียภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 960 วรรค 2 แล้ว ก็ย่อมเสียสิทธิตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 973 ดังกล่าวแล้ว ฉะนั้น การทำคำคัดค้านจึงถือเป็นเงื่อนไขแห่งการใช้สิทธิไล่เบี้ยของผู้ทรงทีเดียว

กำหนดเวลาในการทำคำคัดค้านนั้นได้บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรค 2 และ 3 กล่าวคือ คำคัดค้านการไม่ใช้เงินต้องทำในวันซึ่งตั๋วเงินถึงกำหนดหรือภายในสามวันต่อแต่นั้นไป และคำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำภายในเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตั๋วเงินให้เขารับรอง หรือภายในสามวันต่อแต่นั้นไปเช่นกัน

มีข้อน่าสังเกตว่าในการคัดค้านการไม่รับรองตั๋วนั้น ถ้าปรากฏว่าตั๋วนั้นมิได้กำหนดเวลาให้ยื่นเพื่อรับรองตามมาตรา 927 วรรค 2 และวรรค 5 แล้วผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านภายในวันที่ตั๋วเงินขาดความเชื่อถือหรือภายใน 3 วันต่อแต่นั้นไปแต่อย่างใด เพราะกรณีไม่ต้องด้วยบังคับของมาตรา 960 วรรค 3 ดังกล่าว ฉะนั้นแม้จะไม่ทำคำคัดค้านการไม่รับรองผู้ทรงก็หาเสียสิทธิอย่างใด ๆ ไม่เพียงแต่ว่าเมื่อไม่ทำคำคัดค้านแล้วผู้ทรงจะไปใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังก่อนตั๋วเงินถึงกำหนดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 959 (ข) (1) ไม่ได้เท่านั้น

ในการทำคำคัดค้าน การไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินก็ตาม ผู้ทรงจะต้องนำตั๋วแลกเงินที่ขาดความเชื่อถือฉบับนั้นไปแจ้งแก่นายอำเภอหรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ทำคำคัดค้านเมื่อบุคคลดังกล่าวได้รับแจ้งแล้วก็จะนำตั๋วเงินนั้นไปยื่นแก่ผู้จ่ายอีกหากยังไม่ได้รับการรับรองหรือการใช้เงินอยู่ตามเดิมแล้ว บุคคลผู้มีอำนาจทำคำคัดค้านเหล่านี้จึงจะทำคำคัดค้านขึ้นไว้เป็นหลักฐานและส่งมอบให้แก่ผู้ทรงไป นอกจากนั้นผู้ทำคำคัดค้านยังจะต้องส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ถูกคัดค้าน ตามความในมาตรา 962 วรรคท้ายอีกด้วย อนึ่งคำคัดค้านนั้นต้องมีข้อความตามที่ระบุไว้ในมาตรา 962 ด้วย แต่ในทางปฏิบัติโดยมากแล้วจะทำขึ้นโดยใช้แบบพิมพ์ของทางราชการซึ่งมีจำหน่าย ณ ที่ว่าการอำเภอทั่ว ๆ ไป ซึ่งแบบของคำคัดค้านนั้นมี 2 อย่างคือ แบบ 2 ก. หรือ 2 ข. ใช้ในกรณีที่หาตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้านไม่พบ กับ 2 ค. สำหรับใช้เมื่อพบตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้าน

ข้อยกเว้นไม่ต้องทำคำคัดค้าน

ผู้ทรงอาจหลุดพ้นจากหน้าที่ที่ต้องทำคำคัดค้านได้ในกรณีต่อไปนี้คือ

ก. เมื่อผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังระบุลงในตั๋วเงินว่า "ไม่จำต้องมีคำคัดค้าน" (มาตรา 964 วรรค แรก) ดังนี้แม้ตั๋วเงินจะขาดความเชื่อถือแล้วก็ตามผู้ทรงก็หาจำต้องทำคัดค้านเสียก่อนไม่ กรณีดังกล่าวมานี้ผู้ทรงอาจใช้สิทธิไล่เบี้ยของตนได้ทันที

ปัญหา

การที่ผู้สลักหลังคนหนึ่งจดแจ้งข้อความว่า "ไม่จำต้องมีคำคัดค้าน " ลงไปในตั๋วเงินแล้วผู้ทรงจะนำตั๋วเงินนั้นไปฟ้องผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนอื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้นได้ โดยไม่จำต้องทำคำคัดค้านเสียก่อนหรือไม่

ข้อนี้เห็นว่า มาตรา 964 วรรคท้าย มิได้บัญญัติเอาไว้โดยแจ้งชัดว่าให้มีผลแก่คู่สัญญาทั้งปวงอย่างกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้จดแจ้ง ฉะนั้น จึงต้องถือว่าการที่ผู้สลักหลังคนหนึ่งยอมปลดเปลื้องหน้าที่ของผู้ทรงจากการทำคำคัดค้าน โดยระบุคำว่า "ไม่จำต้องมีคำคัดค้าน" ลงในตั๋วเงินนั้นย่อมมีผลผูกพันเฉพาะตัวผู้สลักหลังคนนั้นเท่านั้น แต่ไม่ผูกพันผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนอื่น ๆ ด้วย ผู้ทรงจึงต้องทำคัดค้านตามระเบียบเสียก่อน จึงจะนำตั๋วเงินไปฟ้องบุคคลอื่นได้ ค่าใช้จ่ายในการทำคัดค้านนี้ ผู้ทรงอาจเรียกให้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนอื่นให้รับผิดต่อตนได้ตามมาตรา 968(3) แต่ผู้ทรงจะไปเรียกจากผู้สลักหลังคนที่ยอมสละเว้นหน้าที่ในการทำคำคัดค้านแก่ตนไม่ได้

อนึ่ง แม้จะมีการจดแจ้งว่าผู้ทรงไม่จำต้องทำคำคัดค้านแล้วก็ตาม ผู้ทรงก็ยังอาจทำคำคัดค้านได้เสมอ หากมีความประสงค์เช่นนั้น เพราะมาตรา 964 นี้ เป็นการที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังยอมลดละหน้าที่ให้แก่ผู้ทรงเท่านั้นแต่ไม่ถึงกับเป็นการห้ามมิให้ผู้ทรงทำคำคัดค้านอย่างอย่างใด เพียงแต่ผู้ทรงอาจต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการทำคำคัดค้านด้วยตนเองเท่านั้นตามมาตรา 964 วรรคท้าย

ข. เมื่อผู้จ่ายบันทึกลงในตั๋วแลกเงินเป็นข้อความบอกปัดไม่ยอมรับรองหรือไม่ยอมใช้เงินแล้ว (มาตรา 965 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) กรณีนี้คำคัดค้านก็ไม่จำเป็นต้อง

ทำเพียงแต่ผู้ทรงยังมีหน้าที่ต้องส่งคำบอกกล่าวถึงการที่ตั๋วเงินขาดความเชื่อถือนั้น ไปยังบุคคลที่ตนประสงค์จะฟ้องภายใน 4 วัน นับแต่วันที่ผู้จ่ายบอกปัดไม่รับรองนั้น

เหตุผลของมาตรา 965 นี้ก็คือที่ต้องมีการทำคำคัดค้านนั้นก็เพราะกฎหมายต้องการให้มีหลักฐานแห่งการที่ตั๋วเงินขาดความเชื่อถือเท่านั้น เมื่อผู้จ่ายได้จดแจ้งเอาไว้ในตั๋วเงินโดยแจ้งชัดดังนี้แล้ว ก็ไม่จำต้องให้ผู้ทรงไปทำคำคัดค้านอีกแต่อย่างใด

ค. <u>เมื่อมีการทำคัดค้านการไม่รับรองตั๋วเงินนั้นแล้ว</u> (มาตรา 960 วรรค 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) กรณีนี้ผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องยื่นให้แก่ผู้จ่ายเพื่อให้ใช้เงินอีกและไม่ต้องทำคำคัดค้านไม่ให้ใช้เงินนั้นด้วย หมายความว่า เมื่อผู้ทรงทำคำคัดค้านการที่ผู้จ่ายไม่รับรองตั๋วเงินนั้นแล้ว ผู้ทรงจะเลือกใช้วิธีใช้สิทธิไล่เบี้ยก่อนกำหนดตามมาตรา 959 (ข) (1) เลยก็ได้ หรือจะเก็บไว้จนตั๋วนั้นถึงกำหนดใช้เงินแล้วนำไปยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินอีกก็ได้ ถ้าผู้จ่ายยอมจ่ายเงินก็เป็นอันยุติไป แต่ถ้าผู้จ่ายไม่ยอมจ่ายเงินอีก ผู้ทรงก็หาจำต้องทำคำคัดค้านการที่ผู้จ่ายไม่ยอมจ่ายเงินนั้นซ้ำอีกไม่ และไม่ถือว่าเป็นการที่ผู้ทรงละเลยหน้าที่ของตนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรค 2 อันจะทำให้ผู้ทรงต้องเสียสิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 973 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่อย่างใด

ง. <u>เมื่อผู้สั่งจ่ายตั๋วเงินชนิดไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใดรับรองนั้นตกเป็นคนล้มละลาย</u> มาตรา 960 วรรคท้ายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ในกรณีนี้เพียงแต่เอาคำพิพากษาหรือคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ออกแสดงก็เป็นการพอเพียงที่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบี้ยของตนต่อคู่สัญญาคนอื่น ๆ ได้แล้ว เพราะคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวยอมถือเป็นหลักฐานแห่งการไม่ใช้เงินหรือไม่รับรองได้อยู่แล้ว [1]

---

[1] เรื่องเดียวกัน. หน้า 126.

จ. เมื่อมีเหตุจำเป็นอันทำให้ไม่อาจทำคำคัดค้านได้ (มาตรา 974 วรรค 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ตามปกติผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 960 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากปรากฏว่าการทำคำคัดค้านนั้นยังไม่อาจทำได้เพราะมีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้มาขัดขวางไว้แล้ว มาตรา 974 วรรคแรกก็ให้ยืดกำหนดเวลาในการทำคำคัดค้านออกไปอีกได้แต่หากปรากฏว่าเหตุจำเป็นนั้นมีอยู่ต่อไปเป็นเวลากว่า 30 วันภายหลังตั๋วเงินถึงกำหนด แล้วดังนี้ผู้ทรงก็หลุดพ้นจากหน้าที่ที่ต้องทำคำคัดค้านไปเลย

ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่ในการทำคำคัดค้านของผู้ทรงนั้น Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษวางหลักเอาไว้ค่อนข้างจะแตกต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยอยู่ไม่น้อยกล่าวคือ ตามมาตรา 51 ของเขานั้นได้แยกตั๋วเงินออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ถ้าเป็นตั๋วเงินภายในประเทศ[1] กรณีนี้แม้ตั๋วเงินนั้นจะขาดความเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินแล้วก็ตาม ผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านเพื่อรับรองสิทธิไล่เบี้ยของเขาแต่อย่างใด แต่หากจะทำคำคัดค้านเอาไว้ก็ได้เหมือนกัน

2. ถ้าเป็นตั๋วเงินนอกประเทศ ถ้าตั๋วเหล่านี้ขาดความเชื่อถือไม่ว่าด้วยเหตุใดแล้วผู้ทรงมีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านเสมอ หากไม่ทำคำคัดค้านแล้วถือว่าผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังย่อมเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดตามตั๋วเงินนั้น

---

1 มาตรา 4 (1) แห่ง Bills of Exchange Act. 1882 บัญญัติว่า "ตั๋วเงินภายในประเทศคือ ตั๋วที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกและพึงใช้เงินกันในเกาะอังกฤษ หรือออกในเกาะอังกฤษและสั่งให้บุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาในเกาะอังกฤษใช้เงิน ตั๋วอื่นแยกจากนี้เป็นตั๋วนอกประเทศ"

คำคัดค้านของอังกฤษนั้นจะต้องประกอบด้วยสำเนาของตั๋วเงินที่ถูกคัดค้านนั้น และต้องลงนามโดยพนักงานโรตารี่พับลิก ซึ่งเป็นผู้ทำคำคัดค้านฉบับนั้น โดยในคำคัดค้านนั้นจะต้องปรากฏชื่อของบุคคลที่ร้องขอให้ทำคำคัดค้านกับสถานที่และวันทำการคัดค้าน เหตุที่ต้องทำการคัดค้านและรายละเอียดว่าการทวงถามให้ใช้เงินหรือรับรองนั้นทำอย่างไร ถูกปฏิเสธอย่างไรและข้อที่แจ้งว่าหาตัวผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่พอ (หากมี) ด้วย

อย่างไรก็ดี มีข้อยกเว้นว่าผู้ทรงไม่จำต้องทำคำคัดค้านอยู่หลายประการ ซึ่งเป็นอย่างเดียวกับ กรณียกเว้นที่ไม่ต้องทำคำบอกกล่าวแห่งการที่ตั๋วขาดความเชื่อถือ (Notice of Dishonour) ซึ่งจะขอรวมไว้กล่าวในข้อ 4. อันว่าด้วยหน้าที่ต้องทำคำบอกกล่าว กรณีตั๋วเงินขาดความเชื่อถือต่อไป

4. หน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวกรณีตั๋วเงินขาดความเชื่อถือ

หน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวนี้ปรากฏอยู่ตามความที่บัญญัติไว้ในมาตรา 963 วรรคแรก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ

"ผู้ทรงต้องให้คำบอกกล่าวการที่เขาไม่รับรองตั๋วแลกเงินหรือไม่ใช้เงินนั้นไปยังผู้สลักหลังถัดตนขึ้นไปกับทั้งผู้สั่งจ่ายด้วยภายในเวลาสี่วันต่อจากวันคัดค้านหรือต่อจากวันยื่นตั๋วในกรณีที่มีข้อกำหนดว่า "ไม่จำต้องมีคำคัดค้าน"

เจตนารมย์ของกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ทรงต้องทำคำบอกกล่าวนี้ก็เพราะมุ่งหมายจะให้มีการบอกกล่าวกันในบรรดาผู้รับผิดว่าตั๋วเงินขาดความเชื่อถือลงแล้ว เพื่อที่คนทั้งหลายเหล่านั้นจะได้เตรียมเงินไว้ในให้เขาเท่านั้น [1] ฉะนั้น หากผู้ทรงไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ถึงกับทำให้ผู้ทรงต้องเสียสิทธิไล่เบี้ยแต่อย่างใดไม่ ซึ่งต่างกับกรณีที่ผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านเป็นอย่างมาก

---

[1] ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 123.

มาตรา 963 วรรคแรก กำหนดว่าผู้ทรงจะต้องให้คำบอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงินนั้น และผู้สลักหลังถัดขึ้นไปคนหนึ่ง (หากมี) ด้วย มิได้หมายความว่าจะต้องบอกกล่าวแก่ผู้สลักหลังทั้งหมดแต่อย่างใด เพราะผู้สลักหลังคนที่นอกเหนือไปนั้นอาจไม่มีความสัมพันธ์กับผู้ทรง จึงทำให้ผู้ทรงไม่ทราบตำแหน่งแห่งที่ในอันที่จะส่งคำบอกกล่าวไปให้ทราบได้ [1] แต่อย่างไรก็ดี อาจมีกรณีที่ผู้ทรงอาจไม่รู้จักชื่อและที่อยู่ของผู้สลักหลังถัดขึ้นไปนั้นก็ได้เหมือนกัน เช่น มีการสลักหลังลอยเอาไว้ในตั๋วเงินแล้วมีการโอนด้วยการส่งมอบต่อกันมาหลายทอด จนถึงมือของผู้ทรงคนสุดท้าย ดังนี้เป็นต้น ในกรณีดังกล่าวนี้ผู้ทรงก็ไม่จำต้องให้คำบอกกล่าวแก่ผู้ที่สลักหลังลอยคนนั้นโดยผู้ทรงอาจให้คำบอกกล่าวแก่ผู้สลักหลังคนถัดขึ้นไปอีกที่ตนรู้จักก็ได้ (มาตรา 963 วรรค 3) และถ้าปรากฏว่าตั๋วเงินฉบับนั้นไม่ปรากฏผู้สลักหลังรายอื่นอีก ผู้ทรงอาจให้คำบอกกล่าวแก่ผู้สั่งจ่ายเพียงคนเดียวก็เป็นการเพียงพอแล้ว

คำบอกกล่าวนั้นผู้ทรงต้องทำเสียภายใน 4 วัน นับแต่วันคัดค้านแต่หากเป็นกรณีที่ไม่จำต้องมีคำคัดค้านแล้วก็ต้องทำภายใน 4 วัน นับแต่วันที่ผู้ทรงยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองหรือใช้เงินนั้น มีข้อสังเกตว่าโดยปกติแล้วผู้ทรงจะต้องให้คำบอกกล่าวนั้นไปถึงผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังภายในเวลา 4 วัน ดังกล่าวนั้นด้วยกล่าวคือถ้าจะบอกด้วยวาจาก็ต้องบอกภายในสี่วันนั้นหรือ ถ้าทำเป็นหนังสือก็ต้องส่งหนังสือบอกกล่าวนั้นไปให้ถึงมือของผู้รับภายในสี่วันด้วย แต่มีข้อยกเว้นว่าหากคำบอกกล่าวนั้นได้ทำเป็นหนังสือและส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนแล้วเพียงแต่ผู้ทรงส่งจดหมายนั้นแก่ไปรษณีย์ ภายใน 4 วัน ก็คือว่าได้ส่งคำบอกกล่าวในเวลานั้นแล้ว (มาตรา 963 วรรค 5) หากส่งทางไปรษณีย์ธรรมดาที่ไม่ลงทะเบียนจะไม่ได้รับประโยชน์ตามนี้ เพราะจะไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการส่งคำบอกกล่าวแล้วจริงหรือไม่ อนึ่ง การส่งคำบอกกล่าวโดยทางโทรเลขก็น่าจะถือเป็นอย่างเดียวกันและมาตรา 966 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็มิได้บังคับว่าในการทำคำบอกกล่าวนั้นผู้ทรงจะต้องลงลายมือชื่อไว้ด้วย

---

[1] เรื่องเดียวกัน

คำบอกกล่าวนั้นจะทำเป็นหนังสือหรือบอกด้วยวาจาหรือฝากคนไปบอกก็ได้ทั้งสิ้น คำบอกกล่าวจะต้องมีรายการให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 966 แต่หากผู้ทรงให้คำบอกกล่าวด้วยวิธีส่งตั๋วเงินตามมาตรา 963 วรรค 4 ดังนี้ แล้วก็ไม่จำต้องบอกรายละเอียดตามมาตรา 966 อีก เพราะรายการที่จะต้องบอกตามมาตรา 966 ก็คือ รายการในตั๋วเงินนั้นเอง [1]

การไม่ส่งคำบอกกล่าวภายในกำหนด หาทำให้ผู้ทรงเสียสิทธิไล่เบี้ยแต่อย่างใดไม่ เพียงแต่หากว่าการไม่ส่งคำบอกกล่าวนั้นทำให้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังต้องเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ผู้ทรงที่มิได้ให้คำบอกกล่าวนั้นจะต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่เขาเหล่านั้นเท่านั้น อย่างไรก็ดีค่าสินไหมทดแทนนั้นจะคิดกันเกินกว่าจำนวนเงินที่ปรากฏไว้ในตั๋วเงินไม่ได้ (มาตรา 963 วรรคท้าย)

ให้สังเกตถ้อยคำในมาตรา 963 วรรคท้ายนี้ด้วยคือ กฎหมายใช้คำว่า "ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแก่ความประมาทเลินเล่อของตน" ฉะนั้น จึงมีวงจำกัดอยู่เฉพาะแต่กรณีที่ผู้ทรงไม่ทำคำบอกกล่าวในเวลาที่กฎหมายกำหนดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น หากเป็นกรณีที่ผู้ทรงไม่อาจให้คำบอกกล่าวในกำหนดเวลาได้เพราะเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงได้หรือเพราะเหตุสุดวิสัยแล้ว แม้จะเกิดความเสียหายแก่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังขึ้น ผู้ทรงก็ไม่ต้องรับผิด ซึ่งหลักการนี้ก็คือ หลักแห่งความรับผิดโดยละเมิดตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง

ปัญหา

เมื่อตั๋วเงินขาดความเชื่อถือ ผู้ทรงได้ทำคำบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังภายในกำหนดแล้ว แต่คำบอกกล่าวนั้นมีรายการไม่ครบถ้วนตามที่มาตรา 966 กำหนดไว้ ผลจะเป็นอย่างไร

---

[1] เรื่องเดียวกัน, หน้า 125

ข้อนี้เห็นว่า มาตรา 966 มีไว้บังคับเด็ดขาดที่หากขาดรายการหนึ่งรายการใดไปแล้วจะถึงกับทำให้คำบอกกล่าวนั้นเป็นอันเลยไปทั้งหมด เพราะถ้ากล่าวแล้วว่าโดยเจตนารมย์ของกฎหมายก็ต้องการเพียงให้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้ทราบถึงการที่ตั๋วเงินขาดความเชื่อถือเท่านั้นเป็นสำคัญ ที่มาตรา 966 กำหนดให้ระบุรายการต่าง ๆ ไว้ก็เพื่อที่จะต้องการเตือนความจำของผู้รับคำบอกกล่าวเท่านั้นว่าตั๋วเงินใบไหนกันแน่ที่ขาดความเชื่อถือ ฉะนั้น ตามปัญหาข้างต้นจึงน่าจะถือว่าผู้ทรงได้ให้คำบอกกล่าวโดยชอบแล้ว

ในปัญหาเดียวกันนี้ในประเทศอังกฤษตั้งแต่ คศ. 1941 เป็นต้นมาแล้วไม่เคยถือกันอีกเลยว่าคำบอกกล่าวที่มีรายการไม่ครบถ้วนสมบูรณ์จะถือว่าเป็นคำบอกกล่าวที่ใช้ไม่ได้ ตรงข้ามศาลอังกฤษกลับตีความหมายของคำบอกกล่าวอย่างกว้างขวางมากกว่า เพียงแต่ทำให้ผู้รับคำบอกกล่าวรู้ว่าตั๋วเงินขาดความเชื่อถือไม่ว่าจะกระทำโดยข้อความหรือวิธีการใด ๆ ก็ตาม ก็เพียงพอที่จะเป็นคำบอกกล่าวแล้ว [1]

สำหรับ Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษนั้นกำหนดถึงเรื่องการให้คำบอกกล่าวเอาไว้ค่อนข้างจะแตกต่างกับในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยกล่าว คือ

1. เมื่อตั๋วเงินขาดความเชื่อถือ ผู้ทรงจะต้องให้คำบอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทุกคน (มาตรา 48 วรรคแรก)

---

[1] David A.L. Smont, Chalmers on Bills of Exchange, p. 157.

2. คำบอกกล่าวนั้นต้องทำภายในเวลาที่ตัวขาดความเชื่อถือหรือภายในเวลาอันสมควรหลังแต่นั้น (มาตรา 49 (12) ที่ว่าเป็นเวลาอันสมควร คือถ้าผู้ให้และผู้รับคำบอกกล่าวอยู่ในถิ่นฐานเดียวกัน (reside in the same place) แล้ว ต้องให้คำบอกกล่าวในวันรุ่งขึ้น แต่ถ้าอยู่ต่างถิ่นฐานกันต้องส่งคำบอกกล่าวในวันรุ่งขึ้นหากว่ามีเที่ยวไปรษณีย์พอที่จะส่งไปโดยสะดวก แต่หากไม่มีก็ให้ส่งคำบอกกล่าวในเที่ยวไปรษณีย์ต่อจากนั้นไป ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีพฤติการณ์พิเศษอย่างอื่นที่แสดงให้เห็นว่าเวลาอันสมควรนั้นควรจะมีกำหนดว่าที่กล่าวมาแล้วนี้

3. ถ้าผู้ทรงไม่ให้คำบอกกล่าวหรือให้เมื่อล่วงพ้นเวลาอันสมควรดังกล่าวแล้ว ถือว่าผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังที่มิได้รับคำบอกกล่าวตั๋วขาดความเชื่อถือนั้นเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิด (มาตรา 48 วรรคแรก)

อย่างไรก็ดี การไม่ส่งคำบอกกล่าวนั้นย่อมไม่ทำให้สิทธิไล่เบี้ยของผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (Holder in due course) ที่ได้ตั๋วเงินนั้นไปภายหลังต้องเสียไปแต่อย่างใด (มาตรา 48 (1))

4. ผู้ทรงอาจไม่จำต้องให้คำบอกกล่าวก็ได้ หากว่าต้องด้วยข้อยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 50 คือ

4.1 เมื่อคำบอกกล่าวนั้นไม่อาจทำได้หรือไม่อาจส่งให้ถึงผู้รับได้แม้ทั้งที่จะได้ใช้ความพยายามตามสมควรแล้ว

4.2 เมื่อมีการปลดเปลื้องหน้าที่ที่ต้องทำคำบอกกล่าวนี้แก่ผู้ทรงไม่ว่าได้ทำขึ้นก่อนหรือหลังเวลาที่ตั๋วขาดความเชื่อถือและแม้แต่จะล่วงพ้นเวลาที่ผู้ทรงต้องให้คำบอกกล่าวมาแล้วก็ได้เช่นกัน

4.3 ผู้ทรงไม่จำต้องให้คำบอกกล่าวแก่ผู้สั่งจ่ายก็ได้หากว่า

ก. ผู้สั่งจ่ายและผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกัน

ข. เมื่อผู้สั่งจ่ายเป็นบุคคลที่สมมติขึ้น (Fictitions person)

ค. เมื่อผู้สั่งจ่ายเป็นบุคคลที่เขานำตั๋วยื่นให้ใช้เงิน

ง. เมื่อผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่มีความผูกพันต่อผู้สั่งจ่ายที่จะต้องรับรองหรือให้เงินตามตั๋ว

จ. เมื่อผู้สั่งจ่ายได้ออกคำสั่งห้ามการใช้เงินตามตั๋วนั้น

4.4 ผู้ทรงไม่จำต้องให้คำบอกกล่าวแก่ผู้สลักหลังก็ได้หากว่า

ก. ผู้จ่ายเป็นบุคคลที่สมมติขึ้น หรือเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถที่จะทำสัญญาและผู้สลักหลังรู้อยู่แล้วในขณะที่สลักหลังตั๋วเงิน

ข. เมื่อผู้สลักหลังเป็นบุคคลที่เขานำตั๋วยื่นให้ใช้เงิน

ค. เมื่อตั๋วเงินนั้นได้ออกแก่กันหรือได้มีการรับรอง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้สลักหลังรายนั้น

อย่างไรก็ดีการให้คำบอกกล่าวนั้นจะทำในรูปใด ๆ และอย่างใด ๆ ก็ใช้ได้ทั้งสิ้น เพียงแต่ให้มีผลเป็นการให้ผู้รับได้ทราบถึงข้อที่ตั๋วเงินนั้นขาดความเชื่อถือเท่านั้น ซึ่งเฉพาะส่วนที่ใกล้เคียงกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

5. <u>หน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวเมื่อตั๋วเงินหายหรือถูกลัก</u>

หน้าที่นี้ปรากฏโดยมาตรา 1010 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า

"เมื่อผู้ทรงตั๋วเงินซึ่งหายหรือถูกลักทราบเหตุแล้ว ในทันใดนั้นต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้ออกตั๋วเงิน ผู้จ่าย ผู้สมอ้างยามประสงค์ ผู้รับรองเพื่อแก้หน้าและผู้รับอาวัลตามแก่มีเพื่อให้บอกปัดไม่ใช้เงินตามตั๋วเงินนั้น"

คำบอกกล่าวตามมาตรา 1010 นี้จะต้องทำเป็นหนังสือเท่านั้นและจำต้องออกไปยังบุคคลทั้งหลายดังกล่าวนามแล้วทุกคนเพื่อเป็นการแจ้งให้บุคคลเหล่านั้นได้ทราบว่าตั๋วเงินฉบับนั้น ๆ

ได้หายไปหรือถูกลักไปแล้ว เพื่อที่บุคคลเหล่านั้นจะได้ไม่จ่ายเงินให้แก่บุคคลอื่นที่นำตั๋วเงินซึ่งมีการแจ้งว่าหายหรือถูกลักไปแล้วมายื่นขอรับเงิน

มาตรา 1010 นี้เขียนเอาไปให้เป็นหน้าที่ของผู้ทรงที่จะต้องทำในทันทีที่ทราบถึงเหตุที่ตั๋วเงินหายหรือถูกลักไปนั้น แต่ไม่มีผลบังคับไว้ว่าหากผู้ทรงไม่กระทำจะเป็นประการใด ผลที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ทรงละเลยไม่ส่งคำบอกกล่าวก็อาจมีได้แต่เพียงว่า ถ้าต่อมามีการจ่ายเงินไปตามตั๋วที่หายหรือถูกลักไปแล้ว ผู้ทรงจะอ้างว่าผู้จ่ายเงินไปโดยความประมาทเลินเล่อลอย ๆ เท่านี้ยังไม่ได้ ผู้ทรงจะต้องนำสืบให้ปรากฏด้วยว่า ผู้จ่ายได้จ่ายเงินไปทั้ง ๆ ที่ทราบว่าตั๋วนั้นเป็นตั๋วที่หายหรือถูกลักมาก่อน ซึ่งก็เป็นความยากลำบากของผู้ทรงเองเท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน การที่ผู้ทรงไม่ให้คำบอกกล่าวตามมาตรา 1010 นี้ ก็ไม่ทำให้ผู้ที่จะจ่ายเงินตามตั๋วนั้นหลุดพ้นจากหน้าที่ที่ต้องใช้ความระมัดระวังเช่นกัน ฉะนั้น หากจ่ายโดยประมาทแม้จะเป็นกรณีที่ผู้ทรงมิได้ให้คำบอกกล่าว ผู้จ่ายเงินก็อาจมีความรับผิดได้อยู่ดี [1]

การที่ผู้ทรงบอกกล่าวตามมาตรา 1010 นี้ ไม่ถึงขนาดจะทำให้ผู้จ่ายเงินหมดอำนาจที่จะจ่ายเงินตามตั๋วเงินนั้นแต่อย่างใด แม้จะมีคำบอกกล่าวแล้วแต่หากผู้จ่ายเงินเชื่อว่าผู้ที่นำตั๋วมาขอรับเงินนั้นเป็นผู้ที่ได้ตั๋วเงินมาโดยสุจริตที่จะถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว เขาก็ยังอาจจ่ายเงินให้แก่ผู้นั้นไปได้ และถ้าข้อเท็จจริงฟังว่าผู้รับเงินสุจริตจริงแล้ว ผู้จ่ายเงินก็หาต้องรับผิดต่อผู้ทรงที่ทำตั๋วเงินหายหรือถูกลักแต่อย่างใดไม่ [2]

---

1 จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเงินสะพัด, ตั๋วเงิน, หน้า 177.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 178.